

The logo for Stefan Zweig features the name 'Stefan' in a black, elegant, cursive script, positioned above the name 'Zweig' which is written in a vibrant red, flowing cursive script. The two names are intertwined by a large, red, swirling line that loops around the text, creating a dynamic and artistic composition. The background is a light, textured grey.

BİR KALBIN ÖLÜMÜ

MÜREBBİYE

ÖYKÜLER

TÜRKÇESİ
SALÂH BİRSEL

Yordam Kitap

3.
basim

Salâh Bîrsel (1919, Bandırma - 1999, İstanbul)

Ortaöğrenimini İzmir Erkek Lisesi'nde tamamladı. 1948 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'nden mezun oldu. Fransızca öğretmenliği, iş müfettişliği yaptı, 1956-1960 arasında Edebiyat Fakültesi Kütüphane Müdürlüğü, 1960-1973 arasında Türk Dil Kurumu Yayın Kolu Başkanlığı yaptı. Edebiyata şiirle başladı ama asıl ününü denemeleriyle kazandı. Günlük konuşma dilinde fazla bilinmeyen sözcük ve deyimleri, yanı sıra kendi yarattığı ilginç deyişleri de sıkça kullandığı bu denemelerde özgün bir üslup yarattı. *Salâh Bey Tarihi*'ni oluşturan *Kahveler Kitabı*, *Ah Beyoğlu Vah Beyoğlu*, *Boğaziçi Şıngır Mıngır*, *Sergüzeşt-i Nono Bey*, *Elmas Boğaziçi* ve *İstanbul-Paris* kitaplarında, geçmişin İstanbul kahvelerini, Beyoğlu ve Boğaziçi'nin sanat çevrelerini anlattı.

Bir Kalbin Ölümü ve Mürebbiye (ilk basım 1954, İstanbul Yayınları), Salâh Bîrsel'in az sayıdaki çevirisinden biridir.

**Yordam Kitap'ta
Stefan Zweig Eserleri**

Korku

Türkçesi: Behçet Necatigil

Amok / Usta İşi

Türkçesi: Tahsin Yücel

Satranç Ustası / Bilinmeyen Bir Kadının Mektubu

Türkçesi: Tahsin Yücel

Bir Kalbin Ölümü / Mürebbiye

Türkçesi: Salâh Bırsel

Merhamet

Türkçesi: Deniz Banoğlu

(Yakında Çıkacaklar)

Yıldızın Parladığı Tarihsel Anlar

Türkçesi: Deniz Banoğlu

Karışık Duygular

Türkçesi: Ali Avni Öneş

Yakan Sır

Türkçesi: Ali Avni Öneş

Sahaf Mendel

Türkçesi: Hamdi Varoğlu

Dünya Fikir Ustaları

Türkçesi: Deniz Banoğlu

Stefan
Zweig

BİR KALBIN
ÖLÜMÜ

MÜREBBİYE

ÖYKÜLER

TÜRKÇESİ
SALÂH BİRSEL

Yordam Kitap

Yordam Kitap: 178 ♦ Bir Kalbin Ölümü ♦ Stefan Zweig

ISBN 978-605-5541-82-8 • *Türkçesi:* Salâh Bırsel

Kapak ve İç Tasarım: Savaş Çekiç • *Sayfa Düzeni:* Gönül Göner

Birinci Basım: Şubat 2013 • *Yayın Yönetmeni:* Hayri Erdoğan

© Mehmet Güreli, 2012; © Yordam Kitap, 2012

Yordam Kitap Basın ve Yayın Tic. Ltd. Şti. (Sertifika No: 10829)

Çatalçeşme Sokağı Gendaş Han No: 19 Kat:3 34110 Cağaloğlu - İstanbul

T: 0212 528 19 10 F: 0212 528 19 09 W: www.yordamkitap.com

E: info@yordamkitap.com

Baskı: **Pasifik Ofset** (Sertifika No: 12027)

Cihangir Mah. Güvercin Caddesi Baha İş Merkezi A Blok

Haramidere - İstanbul

Tel: 0212 412 17 77

BİR KALBİN
ÖLÜMÜ

MÜREBBİYE

ÖYKÜLER

STEFAN ZWEIG: BİR HÜMANİSTİN SANATÇI OLARAK PORTRESİ

Stefan Zweig, varlıklı bir Yahudi ailenin çocuğu olarak 1881 yılında Viyana'da dünyaya geldi. Yetişme çağında, ailesinin toplum içindeki saygınlığını yükseltecek ciddi bir eğitim alması sağlandı. Felsefe doktorası yaptı; edebiyat, psikiyatri ve müzikle ilgilendi. Akademik eğitimin yanı sıra, Viyana'nın zengin, kozmopolit kültüründen alabildiğine beslendi. İngilizce, Fransızca, İtalyanca, Latince ve Yunanca biliyordu. Sahip olduğu kültürel donanım Zweig'ı, Batı'nın hümanist geleneğine bağlamış ve 20. yüzyılın birleşik Avrupa idealine doğru yönlendirmiştir.

I. Dünya Savaşı başladığında, Zweig silah taşımayı reddetti ve vatani görevini, Savunma Bakanlığı'nın arşivinde hizmet vererek yerine getirdi. Çok geçmeden, arkadaşı Fransız yazar Romain Rolland gibi barış yanlısı bir politik tutumu benimseyerek Avusturya'yı terk etti ve savaşın sonuna dek İsviçre'de kaldı. Zweig barış fikrini savunmayı yaşamı boyunca sürdürecekti; ne var ki savaş tamtamlarının kulakları sağır ettiği dünyada barış ve sağduyu çağrısı yankı bulmayacaktı.

İlk dünya savaşını izleyen 1920’li yıllar, Stefan Zweig’in yazarlık kariyerindeki en verimli dönemidir. Edebiyata şiirle başlamış ve ilk şöhretini Baudelaire, Verlaine gibi şairlerden yaptığı çevirilerle sağlamış olsa da, bu dönemde yazdığı uzun ve kısa öyküler ile usta bir yazar olduğunu kanıtlamıştır. *Korku* (1920), *Bilinmeyen Bir Kadının Mektubu* (1922), *Amok* (1922), *Bir Kalbin Ölümü* (1927), *Karışık Duygular* (1927), *Bir Kadının 24 Saati* (1927), *Sahaf Mendel* (1929) gibi çoğu uzun öykü (*novella*) türündeki anlatıları bugün 20. yüzyıl klasikleri arasında sayılıyor.

Zweig’in karakter yaratma ve karakterlerinin ruhsal gerilimlerini aktarma becerisini Freud’la olan dostluğuna ve onun kurucu teorisine borçlu olduğu hep söylenegelmiştir. Öte yandan, hikâye anlatıcılığındaki mahareti ve daha ilk sayfalarda yükselttiği gerilimi anlatının sonuna dek dorukta tutabilme ustalığıyla da benzersizdir. Pek çok eserinin sinemaya uyarlanmış olduğunu, iç ve dış “çatışma”ları yansıtmada ne denli başarılı olduğunun bir ispatı olarak belirtelim.

Zweig, biyografi türünde de çok sayıda eser üretmiş; tarih, felsefe ve edebiyat alanındaki araştırmalarını renkli ve şiirsel üslubuyla bezeyerek pek çok ünlü şahsiyetin hayatını kalemiyle canlandırmıştır. Biyografisini yazdığı ünlüler arasında Nietzsche, Erasmus, Montaigne gibi düşünürler; Marie Antoinette, Maria Stuart gibi kraliçeler; Balzac, Dickens, Dostoyevski, Stendhal, Tolstoy gibi edebiyat dehaları bulunmaktadır. Deneme tarzında yazdığı *Yıldızın Parladığı Tarihsel Anlar* (1927)

başlıklı kitabında, tarihe mal olmuş on iki kişinin hayatlarından kısa kesitleri minyatür gibi işlemiştir.

1933'te Nazilerin ateşe attığı kitaplar arasında Stefan Zweig'ın yazdıkları da bulunuyordu. Zweig 1934 yılında Avusturya'yı bir kez daha terk etmek zorunda kaldı ve İngiltere'ye yerleşti. Hitler ordularının Fransa'yı işgalinden sonra Atlantik'i geçerek ABD'ye, oradan da Güney Amerika'ya gitti. Son büyük eserlerinden *Merhamet* (1939) ile ölümünden sonra yayınlanan *Satranç Ustası* (1942), Zweig'ın ikinci eşi Lotte ile birlikte oradan oraya sürüklendiği bu ümitsiz yılların ürünüdür.

Lotte ve Stefan Zweig, 1940 yılının Ağustos'unda Brezilya'nın Rio de Janerio kenti yakınlarına yerleşmeye karar verdiler. Burada tamamladığı ve Avrupa'nın savaş öncesi kültürel hayatını, özellikle de Viyana'yı anlattığı otobiyografik metin *Dünün Dünyası* (1942), Zweig'ın en son yapıtı oldu. Avrupa'nın kendini imha ettiğine ve bir daha eski haline asla dönemeyeceğine inanıyordu. 22 Şubat 1942'de Lotte ile veda notlarını yazdılar; çok miktarda ilaç alarak son uykularına daldılar. Uzun yıllar sonra başka bir yazar (Clive James) Zweig'ın, "hümanizmin tecessüm etmiş hali, canlı bir örneği" olduğunu söyleyecekti. Yazık ki temsil ettiği hümanist değerler ölümlerinde dünyada savaş cinneti, faşizm ve hoşgörüsüzlük hâlâ sürüyordu.

BİR
KALBİN
ÖLÜMÜ

Bir kalbi, bir daha onarılamayacak şekilde çökertmek için, kaderin, her zaman, öyle büyük bir çalışmaya, keskin ve acı bir kuvvete ihtiyacı yoktur; şu muhakkak ki kaderin o söz dinlemeyen şekilci iradesi, üstünkörü bir sebeple, ölümü meydana getirmekten özel bir zevk duymaktadır. İnsanoğlunun o karanlık dilinde bu ilk ve ehemmiyetsiz sebebe biz “vesile illeti” adını veriyor ve hayretler içinde, onun göze görünen o azıcık önemini kendisinden çıkan ve çokluk büyük de olan neticelerle karşılaştırıyoruz; sonra şu da var ki, hastalık teşhisin konulduğu andan itibaren başlamadığı gibi insanın kaderi de görünür hâle geldiği ve gerçekleştiği andan itibaren başlamaz. Kafada ve kanda, ruha dıştan dokunmazdan çok evvel, için için kaynaştığı olur. Kendini tanımak, daha o an kendini korumak ve çoklukta faydasız yere korumak demektir.

• • •

İhtiyar adam –adı Salomonsohn’du ve memleketinde isminin yanına süs olarak, bir de “Geheimer Kommissionsrat” diye bir unvan gelebilirdi– gecenin ortasında, Paskalya yortusu dolayısıyla ailesiyle buluşmak üzere geldiği şu Gardone Otel’inde uyanıverdi: Şiddetli bir acının hücumuna uğramıştı. O amansız karaciğer kurdu, vücudunu kısıkıvrak sarmıştı, tazyik altındaki göğsünden nefesi güçlükle çıkabiliyordu. İhtiyar adam ağlamaya başladı, çünkü sık sık safra sancıları da çekerdi ve hekimlerin tavsiyelerine uyup Karlsbad’a

gideceğine, karısı ve kızı yüzünden burayı, bu Güney şehrini tercih etmişti. Sancının daha fazlalaşmasından korktuğu için, iyice semiz olan vücudunu endişeyle yokluyordu; ama sonunda büyük bir hafifleme ile hâlâ kendisine azap veren acılarının ortasında, sadece midesinde bir ağırlık olduğunu hissetti; bu ağırlık da alışmamış olduğu İtalyan yemeklerinden veya İtalya'da yolcuların sık sık karşılaştıkları hafif zehirlenmelerden ileri geliyordu hiç şüphesiz.

Soluk aldı, elinin titremesi durdu, fakat göğsünün üzerindeki taziyk hâlâ devam ediyor ve adamın nefes alışını güçleştiriyordu; işte o zaman adam, biraz hareket yapmak için, içini çeke çeke, binbir zorlukla yatağından kalktı; ayağa doğrulunca acısı adamakıllı hafiflemişti, hele yürümeye başlayınca daha da iyileşti. Fakat dört bir yanından karanlığa gömülmüş olan odada yürünecek yer sınırlıydı; üstelik ikiz karyolada uyuyan karısını uyandırmaktan ve onu boşu boşuna üzmekten korkuyordu, onun için sırtına bir gece mantosu, çıplak ayaklarına da terlikleri geçirdi ve elleriyle etrafı yoklaya yoklaya, birazcık dolaşmak ve acısını dindirmek üzere koridora çıktı.

Kapıyı karanlık koridora doğru ittiği vakit, çan kulesinde çalan saatin sesi geniş ve açık pencerelerden içeri doluyordu: İlk keskin, sonra da gölün üzerine doğru hantal hantal uzaklaşan bir sesle saat, dört kere çaldı... Sabahın dördü olmuştu.

Uzun koridor kapkaranlıktı. Fakat gündüzden akında kaldığına göre koridor düz ve genişti; bu yüzden,

ışığa filan ihtiyaç duymaksızın, derin nefes ala ala bir uçtan öbür uca gitti, sonra da göğsünün üzerinde hissettiği ağırlığın yavaş yavaş yatıştığını memnunlukla görerek bu gidip gelmeleri çoğalttı. Bu rahatlık verici egzersizler sayesinde sancılardan hemen hemen tamamıyla kurtulmuş olduğu için daha şimdiden odasına dönmeye hazırlanıyordu ki bir gürültü onu korkutmuş ve yerine mıhlamıştı. Bir gürültü mü? Bu daha çok karanlığın bir tarafından, yakın bir yerden gelen bir mırıltıydı, ufak tefek bir mırıltı ama gene de insan onun mırıltı olduğunda yanılmazdı. Tahtalar boyunca bir şey gıcırdadı, bir şey mırıldandı, kıpırdandı ve bir saniye içinde, aralık olan kapıdan, şekilsiz, karanlığa doğru bir ince ışık hüzmeleri döküldü. Neydi bu? İhtiyar adam istemeye istemeye bir kenara büzüldü; ama meraktan değil ha, sırf geceleyin bu derece garip bir vaziyette dolaşırken yakalanmanın kendisine verdiği utanma duygusunun, kolayca anlaşılacak olan o utanma duygusunun etkisiyle büzüldü.

Bununla beraber, koridoru kateden elektrik ışığını taşıyan bu tek saniye içinde, ihtiyar adam ışığın geldiği odadan, beyazlar giyinmiş bir kadın şeklinin ihtiyatla çıktığını ve koridorun öbür ucunda ortadan kaybolduğunu fark eder gibi oldu. Doğrusu şu ki, ta nihayet, koridorun sonundaki kapılardan birinin mandalı hafif bir gürültüyle gıcırdadı. Sonra her şey yeniden karanlığa ve derin bir sessizliğe gömüldü.

İhtiyar adam, kalbine bir yumruk yemiş gibi birden sendelemeye başladı. Ta nihayet, koridorun öbür

ucunda, ta nihayetle, mandalın her şeyi açıklar şekilde gıcırdadığı ta nihayetle... yani kendi ailesinin odalarından, kendisi, karısı ve kızı için kiralanmış üç odalı daireden başka bir şey yoktu. Karısını, birkaç dakika önce derin bir uyku içinde bırakmıştı: Onun için yanılması imkânsızdı; demek ki yabancı bir odadan çıkan ve böylesine bir maceraya atılmış olan kadın şekli Erna'dan, on dokuz yaşındaki kızından başka kimse olamazdı.

İhtiyar adam, heyecandan öylesine buz kesilmişti ki, vücudu tir tir titriyordu. Erna, o titiz, o saf yürekli kızı ha? Hayır, bu imkânsızdı, yanılmış olmalıydı. Eğer böyle değilse, kızı orada, o yabancı odada ne yapmış olabilirdi? Kötü bir hayvanı iter gibi kendi düşüncesini uzaklaştırdı; fakat o kaçan şeklin hayaleti andıran görüntüsü durmamacasına şakaklarına asılıyordu: İhtiyar adam hayali bir türlü kovamıyor, bir türlü hayalin elinden yakasını sıyıramıyordu; bu hayalde gerçek olan bir taraf vardı herhalde.

İhtiyar adam, kendi odasının yakınındaki odanın, kızının odasının kapısına kadar, koridordaki bölme boyunca, soluya soluya ve elleriyle önünü yoklaya yoklaya yürüdü; fakat dehşet; tam orada, tam, tam orada, koridora açılan bu kapıdan, yalnız bu kapının aralıklarından ince bir ışık dökülmekte, anahtar deliğinden her şeyi açığa vuran beyaz bir nokta süzülmekteydi: Sabahın dördünde kızının odasında hâlâ ışık vardı; sonra, "delillere" yeni bir tanesi daha katıldı, odanın içindeki elektrik cereyanı çıt diye sönüverdi o an ve beyaz ışık

şeridi karanlıklar içinde kayboluverdi. Hayır, hayır burada hayal görmüş olmanın âlemi yoktu; gecenin ortasında, kendi yatağına girmek için yabancı bir yataktan çıkmış bulunan oydu, kızı Erna'ydı hiç şüphesiz.

İhtiyar adam dehşetten ve soğuktan tir tir titriyordu; vücudu terden sıırıslam olmuştu. İlk hareketi, kapıyı açmak, utanmaz kızına iyi bir kötek çekmeyi düşünmek oldu. Fakat o iri kıyım vücudunun altında ayakçıkları tereddüt geçiriyordu. Kendi odasının kapısını bulabilirdi ve karyolasına kadar kendini sürükleyebildi ancak. Orada, başına bir demir indirilmiş bir hayvan gibi kendini yastığın üzerine bırakıverdi.

• • •

İhtiyar adam yatağında hiç kıpırdamadan yatıyordu. Gözleri, karanlıkta bir noktaya dikilmişti. Yanında kaygısız ve rahat bir şekilde karısının solumaları yükseliyordu.

İlkin karısını dürtükleye dürtükleye uyandırmayı ve içini dolduran bütün kudurganlığını haykıra haykıra, varlığını öğrendiği o korkunç keşfi ona haber vermeyi geçirdi aklından.

Ama bu heyecan verici şeyi, yüksek sesle ve kelimelerle nasıl anlatabilecekti? Hayır, asla, asla bu ağzından çıkamazdı onun. Peki ya ne yapmalı? Ne yapmalı?

Düşünmeye çalıştı, fakat düşünceleri önünü görmeyen ve oradan oraya konan yarasalar gibi uçuşmaktaydı. Doğrusu ya, çok korkunç bir şeydi bu: Erna, o yumuşak

kalpli kız, o iyi terbiye görmüş, o tatlı bakışlı kız... Eve dönüp de Erna'yı okul kitaplarını okur, kargacık burgacık harfleri küçük pembe parmağıyla güç bela takip eder gördüğü vakitlerin üzerinden ne kadar zaman geçmişti? Ya kızını, akşam okuldan çıktığında pastaneye götürdüğü, orada daha henüz şekerli olan ağzıyla kızının kendisini öptüğü vakitler ne vakitti? Dün değil miydi? Hayır, arada uzun yıllar vardı. Fakat daha dün, evet dün, vitrinde ciyak ciyak bağırان, mavi ve altın renkli bir süveteri alması için kendisine o çocukluktan kalma sesiyle yalvarmamış mıydı? Kendisinin karşı koyamayacağı o neşeli gülüşüyle, kuvvetinden emin olduğu gülüşüyle ellerini birbirine yapıştırmış ve "Babacık, ah ne olur, babacık?" dememiş miydi? Peki şimdi, şimdi nasıl oluyor da babasının odasından on karış ötede, geceleyin bir yabancı yatağa süzülebiliyor ve orada ateşli ve çıplak vücuduyla kıvrır kıvrır dönebiliyordu?

İhtiyar adam, kendi kendine, "Suphanallah! Suphanallah!" diye iç geçirdi.

"Ne ayıp şey! Ne ayıp şey! Kızım, benim iyi yürekli kızım, özene bezene büyütölmüş kızım herhangi bir erkekle... Hangisiyle? Kim olabilir bu acaba? Buraya Gardone'a üç gün evvel geldik; ondan önce kızım giyime kuşama önem veren o mağrur erkeklerden tekini bile tanımazdı: ne o daracık suratlı Kont Ubaldi'yi ne o İtalyan subayını, ne de o Mecklenburglu jokeyi. Tanışmaları, ertesi gün, dansta oldu. Demek daha şimdiden onlardan biri kızını ele geçirmişti ha? Hayır, hayır bu işin ilk defa olmasına imkân yoktu. Bu çok daha önce

başlamış olmalıydı. Bense bir şeyin farkında değilmişim. Bir şeyciklerden şüphelenmemişim. Ne deli adammışım, evet zır deli. Ama doğrusu ya, karımla kızım hakkında ne biliyorum ki? Bütün gün onlar için didiniyorum, eskiden eşantıyon bavullarımla seyahat ederken olduğu gibi, uzun bir müddet, on dört saat yazıhanemde sürünüyorum. Güzel güzel entariler edinmeleri, zengin görünmeleri için onlara para, para buluşturmaktan başka bir şey düşünmüyorum. Akşamleyin, eve yorgun argın döndüğüm vakit de onları ya sinemaya, ya baloya ya da misafirliğe gitmiş bulurum. Onların, gündüz yaptıkları şeyler hakkında ne biliyorum ki? Şu an bildiğim tek şey kızımın o tertemiz vücuduyla geceleri, bir sokak kadını gibi, erkeklerin peşinden gittiğidir. Ah, ne ayıp şey!”

İhtiyar adam durmamacasına içini çekiyordu. Her yeni düşünce, yarasını daha bir derinleştiriyordu; beyni yarılmış ve yarıktan kan sızmaya başlamıştı sanki. Kırmızı kırmızı kurtların kafasını kemirdiğini sanıyordu.

“Fakat neden ben; bunca acıyı yükleniyorum? Karım açık saçık vücuduyla rahat rahat uyurken ben neden şimdi böyle yatıp kalıyor ve kendimi acıya sokuyorum? Niçin Erna’nın, ayıbını öğrendiğimi bilmesi için hemen odasına girmedim? Niçin kemiklerini kırmadım?

“Çünkü, çünkü zayıf ruhlu adamım, alçağın biriyim ben. Karımla kızımın karşısında ben hep acizliğimi duydum... Her meselede onların arzularına boyun eğdim. Hayatlarını rahata kavuşturmakla gurur duyuyordum... Ama bu arada benim hayatım güme

gidiyormuş gitsin. Parayı tırnaklarımla kuruş kuruş topladım. Onları memnun görmek için, sadece bunun için, her şeye razı olmuştum. Fakat onları zenginliğe eriştirir eriştirmez onlar benden utanç duymaya başladılar. Beni yeteri kadar kibar bulmuyorlardı. Kültürüm de pek kıttır onlara göre. Peki ben nereden kültür edinebilirdim ki? On iki yaşına basar basmaz beni okuldan almışlardı. Hayatımı kazanmam, boyuna kazançla, sadece kazançla ilgilenmem gerekiyordu. Eşantiyon bavulları taşımak, köy köy yolculuk etmek ve asıl ticaretime başlamadan önce mümessil olarak şehirleri dolaşmak zorunda kalmıştım. Nedir ki, sosyal kademelerin en üstüne çıkar çıkmaz, karımla kızım, benim o eski, o mert insan ismimi o doğru dürüst ismimi de beğenmemeye kalkıştılar. Etraftakilerin bir daha ‘Bayan Salomonsohn’ dememeleri, karımla kızımın ise kendilerini kibar insanlar gibi tanıtmaları için ‘Kommissionsrat’ ve ‘Geheimrat’ unvanlarını satın almak lüzumunu duydum. Kibarlık, kibarlık! Onların yapmacıklı hâllerini, aralarında yaşadıkları o yüksek tabaka insanlarını hor gördükçe ve onlara annemin (Allah rahmet eylesin) evini sadece kocası ve çocukları için nasıl bir alçak gönüllülük ve huzur içinde çekip çevirdiğini anlattıkça bana gülüyorlardı. Bana modası geçmiş biri gözüyle bakıyorlardı. Kızım beni hep sarakaya alarak: ‘Babacık, zamane insanı değilsin’ derdi. Evet, modası geçmiş, evet... Şimdi de o yabancı bir yatakta yabancı erkeklerle yatıyor; çocuğum, benim biricik çocuğum. Ah! Ne ayıp şey! Ne ayıp şey!”

Duyduğu acı ihtiyar adama öyle derin derin iç çek-tirdi ki karısı uyandı.

Uyku sersemi:

— Ne oluyor? diye sordu.

İhtiyar adam kımıldamaz oldu ve soluğunu kesti ve düşünceleri âdeta tırtıllar tarafından kemiriliyormuş gibi, acılarının o karanlık tabutu içinde, sabaha kadar böylece hareketsiz yattı, durdu.

Ertesi sabah, kahvaltı masası başına da ilk o geldi. İçini çekerek oturdu, yiyecekler hoşuna gitmemişti.

“Gene yalnız, hep yalnız,” diye düşündü. “Sabah-ları yazıhaneme gittiğim vakit onlar dansların, tiyat-roların yorgunluğu içinde hâlâ sarhoşlar gibi uyuyor-lardı. Akşam eve döndüğüm vakit ise onlar çoktan dışarıya, hoşlandıkları yerlere, topluluklara gitmiş-lerdir: Oralarda onların bana ihtiyaçları yoktur. Ah, para, o uğursuz para onların ahlakını bozdu. Onları bana düşman eden paradır. Deli olduğum için paranın üstüne çılgınlar gibi atılan da ben oldum. Ama enin-de sonunda kendimi daha fakir, onları da daha kötü bir duruma düşürmekten başka bir şey yapmadım. Elli yıl, saçmalıklarla dolu elli yıl kendimi yordum, yitir-dim, kendime bir gün için bile hürriyet tanımadım, şimdiyse...”

Yavaş yavaş sabırsızlanıyordu.

“Nerede kaldılar? Onunla konuşmalıyım, ona ondan laf açmalıyım... Buradan hemen gitmemiz lazım. Nere-de kaldılar ya? İhtimal, daha yorgunluğu geçmemiştir, kalp huzuru içinde, derin bir uyku çekiyordur, oysaki

ben, akli başından uçmuş, yüreğimi parçalayıp duruyorum... Annesinin tuvaleti de saatlerce sürer hani. Onun da banyo yapması, süslenmesi, ellerine manikür yaptırması, saçlarını kıvırtması lazımdır; saat on birden önce aşağı indiği görülmemiştir... Bütün bunlardan sonra bu neticeye şaşmalı mı? Bu şartlar altında bir kız çocuğu neler olmaz. Para, ah şu uğursuz para.”

Adamın arkasında hafif sesli bir adım parkeyi gıcırdattı.

— Günaydın babacık, iyi uyudun mu?

Adamın yan tarafına doğru bir şey tatlı tatlı eğildi ve zonklayan alnına ince bir öpücük kondurdu. İhtiyar, istemeye istemeye başını geri çekti: Ağır ve kekremsi lavanta kokusu yüreğini kavurmuştu. Üstelik...

— Nen var, babacık? Gene sol tarafından mı kalktın? Garsona kızdın... İyi uyumadın... Yahut kötü haberler mi aldın?

İhtiyar adam kendini tuttu. Kızına bakmak için kendinde kuvvet bulamadığından başını önüne eğdi ve sustu. Kızının masanın üzerine konulmuş olan ellerini görüyordu sadece: o aziz eller. Nazlı ve manikürlü eller. Şımartılmış, ince uzun tazılar gibi masa örtüsünün beyaz çimenliğinde oynuyorlardı. Adam ise tir tir titriyordu. Narin ve beyaz kolları, o çocuk kollarını utana utana süzüyordu ki eskiden... Ne kadar zaman evveldi o? Ki eskiden o kollar, yatma vaktinde boynuna sık sık dolanırlardı... İhtiyar adam memelerin o tatlı yuvarlaklığını görüyordu. Kızın nefes alışlarıyla yeni süveter altındaki memeler serbestçe inip

kalkıyordu. “Çıplak... çırılçıplak... yabancı bir adamla birlikte yattı.” diye düşündü, kırık bir kalple... “Erkek onu kolları arasına aldı, yokladı, okşadı, bütün bunların tadına baktı, bütün bunlardan haz aldı. Benim etim ve kanım... Yavrum... Ah o alçak yabancı. Ah!... Ah...”

Yeniden, farkına varmadan içini çekti.

Kızı hoşla gider bir tavırla ona doğru koşarken:

— Nen var, söylesene babacık? dedi.

“Neyim mi var?” diye içinden homurdandığını duydu adam. “Orospu bir kızım var, orospuluğunu yüzüne haykırmaya cesaret edemediğim bir kızım.”

Fakat ihtiyar adam:

— Hiçbir şeyim yok! Hiçbir şeyim yok, diye anlaşmaz bir şekilde mırıldanmakla yetindi.

Sonra da kızının sual sorucu bakışlarına karşı yapraklarla bir korkuluk yaratmak üzere hızla gazeteye sarıldı, kızının gözlerine gittikçe daha bakamaz olduğunu hissediyordu çünkü. Elleri de hâlâ titriyordu.

“Şimdi, ona şimdi açmalıyım meseleyi, böyle yalnızken,” diye düşünüyordu acı çeke çeke.

Fakat kelimeler ona yaklaşmak istemiyorlardı, başını kaldırıp kızının yüzüne bakacak kuvveti bile bulamıyordu kendinde.

Birden, ani bir hareketle, iskemlesini geriye doğru itti ve ağır adımlarla bahçeye sığındı, kendine rağmen, iri bir gözyaşının yanaklarından aşağı yuvarlandığını duymuştu. Bunu da, kızının görmesi lazım gelmezdi.

İhtiyar adam kısa bacaklarıyla bahçede dolaşıyor ve gözlerini göle dikerek oraya uzun uzun bakıyordu. Göz-yaşlarıyla hemen hemen gözleri tamamen görmez olduğu hâlde manzaranın güzelliğine bakmaktan kendini alamadı: İnce ve gümüş rengi bir ışık arkasında, yeşil yuvarlaklıkları ve siyah çizgilerle taranmış bir resim misali ince çam gövdesiyle tepeler, açık renkli tepeler parlamaktaydı. Onların arkasından da, sevgili çocuklarının uçarı oyunlarını seyreden büyükler gibi gölün tatlılığına, alımlılığına ciddi fakat kibirsiz gözlerini dikmiş dağlar, tepelerden de yalçın dağlar yer almıştı. Ve bütün bunlar öyle bir cana yakınlık, öyle bir açık kalpli, değişik ve misafirsever bir hâl ile uzanıyordu ki... Tanrı'nın bu güney toprakları üzerine serpmiş olduğu o sonsuz ve tabiatüstü gülümseyişte iyi ve bahtiyar olmaya bir davet seziliyordu. Bahtiyar! Kendinden geçmiş olan ihtiyar adam sendeliyordu, başı ağırlaştıkça ağırlaşmıştı.

“Burada, insan bahtiyar olabilir. Bir defacık olsun bu saadete ben de erişmek istedim. Bir defacık olsun, dertsiz ve minnetsiz olarak dünyanın güzelliğini bizzat tatmak... Yazı ve hesap, pazarlık ve bunaltıcı yolculuklar arasında geçen elli yıldan sonra bir defacık olsun ben de birkaç huzur günü yaşamak istedim. Bir defacık, bir defacık, bir tek defacık, toprağa girmeden önce bir tek defacık. Benim yaşımda, altmış beş yaşında, aman Allahım, ölüm artık yaklaşmıştır; artık para da, doktorlar da bir işe yaramaz.

“Ben eskiden rahat bir nefes almak, bir defacık olsun bazı şeylere erişmek isterdim de zavallı babam bana hep şunu söylerdi: ‘Hazlar bizim için yaratılmış değildir; biz sırtımızdaki yükü mezara kadar taşıyacağız.’ Dün, bir defalığına da olsa, bazı saadetlerin bana açık olduğunu düşünüyordum... Dün, denilebilir ki bahtiyar bir insandım, çocuğumun o lekesiz güzelliğinden haz alıyordum, neşesinden haz alıyordum. Gelin görün ki, daha şimdiden Tanrı beni cezaya çarptırdı, her şeyi elimden aldı. Artık her şey bir daha düzelmemesine mahvoldu. Ben artık kendi öz çocuğumla bile konuşamam... Öylesine utanıyorum ki... Ben artık kızımın gözlerine de bakamam. Evde, yazıhanede veya geceleyin yatakta olayım, ben hep şunu düşünmek zorundayım: Kızım şimdi nerede, neredeydi, ne yaptı?.. Onu şuracıkta oturuyor, önümde sıçırıyor gördükçe, kalbim onun gençlik ve güzellik fışkıran hâlleriyle büyülendikçe artık eve de huzur içinde dönemem. Beni öptüğü vakit, dün, bu dudakları kimin ele geçirdiğini soracağım kendi kendime... Benden uzakta olduğu vakitler hep endişe içinde yaşayacağım, gözlerim gözlerine rastlayınca da hep utanç duyacağım. Hayır, böyle yaşayamam, böyle yaşayamam.”

İhtiyar adam bir sarhoş gibi hem mırıldanıyor, hem de sendeliyordu. Gözleri durmadan göle doğru kayıyor, gözyaşları durmadan sakalından aşağı süzülüyordu. Gözlüğünü çıkarmak zorunda kaldı; miyop ve ıslak gözleriyle öyle şabanlaşmıştı ki tam da o sırada, o daracık yoldan geçen bir bahçıvan yamağı durdu, şaşkın

şaşkın baktı, çingiraklı bir kahkaha savurdu ve zıvanadan çıkmış ihtiyara İtalyanca birtakım alay sözleri savurdu. Bunlar ihtiyarı acı dolu sarhoşluğundan ayıltı. Gözlüğünü tekrar burnuna oturttu ve herhangi bir yere, insanların bakışlarından uzak herhangi bir banka sığınmak üzere gelişigüzel yürüdü.

Fakat bahçenin içerlek bir köşesine ya yaklaşmış ya yaklaşmamıştı ki sol tarafından gelen bir kahkaha onu yeniden ürküttü... Çok iyi tanıdığı ve şimdi şu anda yüreğini yakıp kavuran bir kahkaha. Kızının neşesiyle taşıp yayılan bu ince kahkaha, on dokuz yıl, ihtiyar adama müzik etkisi yapmıştı. Bu kahkaha için ihtiyar adam Polonya'dan Macaristan'a kadar uzanan alanda, trenlerin üçüncü mevkilerinde gecelerce uykusuz kalmıştı, sırf dönüşte onlara para verebilsin diye. Endişe yüzü görmemiş neşenin çiçek açtığı bu altın renkli toprak için. O sırf bu kahkaha için yaşamış, safra kesesinden hasta düşünceye kadar kendini çalışma ve üzüntüye boğmuştu. Sırf bu kahkahanın bu aziz dudak üzerinde boyuna çınlaması için. Şimdiyse, bu uğursuz kahkaha yakıcı bir testere gibi içini delip deşiyordu.

Bununla beraber, ihtiyar adam istemeye istemeye kahkahanın geldiği tarafa bakmak zorunda kaldı. Kızı tenis oynuyordu. Başka bir şey bulunmayan elinde raketi döndürüp duruyor, topa vurmak, tekrar vurmak için rakete havada tatlı sesler çıkartıyordu. Ve oyun aleti oradan oraya uçuştukça bu çılgın kahkaha da gökyüzünün maviliğine doğru yayılıyordu boyuna. Bayların üçü de ona hayranlıkla bakıyordu. Ebegümece rengin-

deki tenis gömleğiyle Kont Ubaldi; vücuduna iyice yapışmış ince bir üniforma giyen subay; Mecklenburglu jokey. Kelebek uçuşunu andıran bir oyuncu kızın etrafındaki heykeller gibi tam bir profil veren bu üç erkek oracığa kazık çakmışlardı. Büyüsüne kapılarak, ihtiyar adam oyunu seyrediyordu. Aman Allah! O açık renkli kısa entarisi ve sarı saçlarına güneşin kondurduğu o altın renkli tozlar içinde ne kadar da güzeldi! Eklemelerin kolay ve ahenkli söz dinlerliği ile büyülenmiş ve ötekileri de büyülemiş olan bu körpe uzuvlar sıçrar ve yürürken ne de büyük bir saadet duyuyorlardı!

Şimdi kızı beyaz tenis topunu gururla fırlatıyordu havaya; sonra bir ikincisini, sonra bir üçüncüsünü. Eğilmek ve topu yakalamak üzere genç kızın vücudunun fidan gibi sallandığını ve sonra sonuncu defa olarak topu ele geçirmek için yay misali ileri doğru atılışını görmek ne zevkli bir şeydi! Adam kızını böyle, neşe alevleriyle yanıp tutuşur hâlde görmemişti hiç. Vücudun pırıl pırıl sıcaklığı üzerinde duran kahkahanın gümüş rengindeki dumanlarıyla kız, beyaz, ele geçmez ve dalga dalga uçuşan bir alev in ta kendisiydi. O bu güney bahçesinin sarmaşıkları ve ayna gibi parlayan gölün açık mavisi arasından Pan misali yükselen bir ilahe, genç bir ilahe idi. Oyunun sıcaklığı içindeki bu küçük ve sinirli vücut, evlerinde hiçbir zaman böylesine canlı bir dans tutkusuyla gerilmemişti. Hiçbir zaman, hayır hiçbir zaman, o karanlık şehirlerinde, duvarların arasındaki o daracık yerlerde onu böyle görmemiş; evlerinde olsun, sokakta olsun, bir

tarla kuşunun hafif bir melodisi gibi, titrek denilebilecek bir huzura erişmek üzere, yeryüzü güçlükleriyle bunalmış hançeresinden böyle bir ses çıktığını hiçbir zaman işitmemişti; hayır, hayır o, hiçbir zaman bu derece güzel olmamıştı. Kızın karşısında sadece göz hâline gelmiş olan ihtiyar adam kızına hiç kıpırdamadan bakıyordu. Her şeyi unutmuştu, bu kaçak ve beyaz alevi görüyordu sadece. Genç kız güç bela nefes alarak ve boğularak ve hararet yayarak, bizzat kendi üzerine dönen bir hareketle soluya soluya sıçramamış, havada oynattığı toplardan sonuncusunu da yakalamamış ve neden sonra gurur dolu bir gülüşle çevresine bakıp topu göğsüne bastırmamış olsaydı, ihtiyar adam sevgi dolu bakışlarla kızın hayalini bıkmadan, usanmadan içine çekecek, orada kalacaktı.

Kızın ustaca oyununda hayranlıkla hazır bulunmuş olan üç erkek, bir opera şarkısından sonra olduğu gibi kızı alkışa boğdular ve:

— Bravo, bravo, dediler.

Genizden gelen bu sesler ihtiyar adamı uyuşukluktan uyandırdı. Erkekleri hiddetle süzdü.

“İşte, haydutlar burada” diyordu yüreğindeki çırpıntılar. “İşte buradalar... Fakat içlerinden hangisi haydut acaba? Bu üç kişiden hangisi kızımı elde etti? Deyyuslar, nasıl da ince bir zevkle giyinmiş, koku sürmüş, tıraş olmuşlar! Biz onların yaşında yamalı pantolonlarla yazıhanede otururduk. Müşterilere gidip gelmekten de kunduralarımızın ökçeleri aşınırdı. Bugün belki babaları da, çalışma yüzünden tırnakları

kanayan babaları da böyledir hâlâ. Fakat onlar şurada burada geziniyor, Tanrının günü boş şeylerle uğraşıyorlar. Onların endişe görmemiş yüzleri ve küstahlık dolu apaydınlık gözleri var. Bu şartlar altında memnun olmak ve körpe kalmak kolaydır. Hemen yatağımıza süzülüvermesi için kendini beğenmiş bir kız çocuğuna birkaç tatlı söz atmak yeter de artar bile. Fakat bunlardan hangisi o haydut; o haydut hangisi? Bu adamlardan biri, biliyorum, kızımın çıplaklığını, şu anda entarisi altında fark etmekte ve dilini şaplatarak şöyle söylemektedir kendi kendine: ‘Şu kızı ele geçirdim ya.’ Kızını o sıpsıcak ve cıpcııldak kolları arasına almıştı. Şimdi: ‘O, bu akşam da benim olacak’ diye düşünüyordu. Sonra da kızına göz edecektir. Ah! Şu köpek! Şu köpeği bir kırbaçlayabilse, ölünceye kadar bir kamçılatabilseydi, ah!”

Uzakta üç erkekle kızı ihtiyar adamın farkına vardı; kızı selamlamak için raketini kaldırdı ve kendisine gü-lümsedi; erkekler şapkalarını çıkardılar. Fakat ihtiyar karşılık vermedi, kanlanmış ve hiddet bürümüş gözlerle hiç kıpırdamadan kızının neşe içindeki dudaklarına bakıyordu boyuna: “Utanmaz kız, hâlâ nasıl gülebiliyorsun böyle?.. Fakat kızımın karşısında duran öteki adam da belki için için gülüyor ve ‘İşte geceleri yatağında horlamakla geçiren şu Yahudi budalasası da burada. İhtiyar deli, bir bilse ki...’ Evet biliyorum, gülüyorsunuz; benim üzerime bir tükürüğe basar gibi basıyorsunuz... Fakat kız güzel ve tahrik edici, elde edilmesi de kolay, yatağınıza hemen yaklaşıverir... Annesine gelince, daha

şimdiden biraz şişmanca; biraz fazla cilalanmış, boyanmış ve süslenmiş, ama bunlara rağmen teklif edilse, belki o da küçük bir dansı göze alır herhalde... Evet hakkınız var köpekler, bu ateş saçan kadınlar peşinizden koştuğuna göre hakkınız var. Bir başkası bu yüzden acılardan acılara sürüklenecekmiş, bu sizin umurunuzda mı? Siz onlarla gönül eğlendiriyorsunuz ya, onlar sizinle gönül eğlendiriyorlar ya, namussuzdur onlar, o kadınlar namussuzdur. Ah! Sizi kan çıkartıncaya kadar kırbaçlamalı... Sizi tabancayla delik deşik etmeli... Ama siz gene de haklısınız, mademki size kimse dokunmuyor, haklısınız. Mademki insanlar, kendi kusmuklarını yutan köpekler gibi, hiddetlerini içlerine çekmekle yetiniyorlar, mademki bu derece alçak olabiliyorlar, yürek parçalayıcı bir alçaklığa katlanabiliyorlar, haklısınız o hâlde. Mademki o utanmaz kadını kolundan bıçaklamıyorlar, sizi kuvvetle yapışıp o namussuzun üzerinden çekip alamıyorlar... Mademki şuracıkta ağızlarını açmadan durabiliyor, hiddetlerini alçakça... Alçakça... Alçakça bastırabiliyorlar, haklısınız.”

İhtiyar adam yanındaki korkuluğa tutunmak lüzumunu hissetti, hiçbir işe yaramayan hiddeti onu iyiden iyi sarsmıştı. Birden yere, ayakları dibine tükürdü ve sendeleye sendeleye bahçeden çıktı, gitti.

• • •

İhtiyar adam küçük şehrin sokaklarında ağır ağır ilerliyordu; birden bir vitrinin önünde durdu: Turistlere

yarar her türlü eşya vardı burada, gömlek ve fileler, bluzlar ve balık takımları, kravatlar, kitaplar. Biraz daha ötede de, tam bir tesadüfe dayanan bir bitişiklikle, yapma piramitler ve birbirini tutmayan renklerle boyanmış etajerler şeklinde pastalar yer almıştı. Fakat ihtiyarın gözü, burada bu incelik yarışmasına girmiş eşyalar arasında tek bir şeye, horlukla bir kenara itilmiş bir şeye takıldı: Bu, ucu bir demirle pekleştirilmiş, taşınması ağır, yere değdikçe korkunç bir ses çıkaran, sağlam ve som bir dağ bastonuydu.

“Köpeğin kafasını bununla ezmeli, bununla ezmeli.” Bu düşünce ihtiyarı bulanık ve hemen hemen şehvetli bir baş dönmesine iteledi. Bu bir çeşit topuza benzeyen bastonu, az bir para karşılığında satın almak üzere onu dükkâna sokan da bu düşünce oldu. İhtiyar, bu ağır eşyayı, bu kudretli ve tehlikeli aleti eline alır almaz kendini daha güçlü kuvvetli hissetmeye başladı. Şimdi adalelerinin daha bir kuvvetle gerildiğini duyuyordu. “Başını bununla ezmeli... başını bununla ezmeli... Köpeğin başını bununla ezmeli!” diye mırıldanıyordu kendi kendine. Şimdi artık, zorlukla sürüklediği bacakları daha sertleşmiş, daha dikleşmiş, daha hafiflemişti. Göl boyunca gidip geliyor, terleye terleye koşturuyordu. Ama bu ter, hırsının boşanmasından değil de, hızlı hızlı yürümesindendi. Doğrusu ya, ihtiyarın eli bastonun topuzuna gittikçe daha bir ateşle kenetleniyordu.

Silah elinde, otel holünün gölgeli ve mavi serinliğine girdi. Hiddet taşan bir bakışla görünmeyen düşmanını araştırıyordu. Gerçeği şu ki hepsi de, karısı, kızı, o

bir türlü uzaklaştırılamayan üç erkek de holün bir köşecesinde yumuşak hasır koltuklara oturmuşlar, hep birden ince saman çöpleriyle viski sodalarını emiyorlar ve modaya uygun bir konuşmanın gevşekliği içinde birbirlerine neşe veriyorlardı.

O ağır bastonun topuzunu parmakları arasında sıkarak: “Hangisi acaba? Kızımı elde eden hangisi?” diye sessiz sessiz düşündü. “İçlerinden hangisinin kafasını yarmam lazım? Hangisinin? Hangisinin?”

Ama Erna, onun endişeli ve ortaya bir şeyler çıkarmak isteyen hâinden işkillenerek daha o an, ona doğru koştu:

— Hele şükür, babacık. Seni her yerde aradık. Düşün bir kere! Mösyö Medwitz bizi Fiat’ına bindirecek; gölün etrafını dolanarak Desenzano’ya kadar gideceğiz.

Hem bunları söylüyor hem de bu çağrıdan ötürü babasının Mösyö Medwitz’eteşekkür etmesi lazımmiş gibi onu şefkat dolu bir hareketle masaya doğru ilerletiyordu. Erkekler kibarca ayağa kalktılar ve ona ellerini uzatılar. İhtiyar titredi. Kolunun üzerinde kızının sıcak ve huzur verici varlığını, tatlı ve uyuşturucu bir maddeye benzeyen varlığını hissetmişti.

İradesi onu bırakmış, gitmişti. Kendisine uzanan elleri peş peşe sıktı, sesini çıkarmadan bir yere oturdu ve cebinden bir puro çıkararak hiddetle dişlerinin arasında yumuşattığı tütünü çiğnemeye koyuldu. Biraz önce kesilmiş olan konuşma, Fransızca olarak yürütülen ve bir sürü neşeli kahkahayla çın çın öten konuşma, şimdi başının üzerinde eski uçuşunu ele almıştı.

İhtiyar adam ağzını açmadan ve öne doğru eğilmiş olarak oturuyordu. Purosunu öyle hızla ısıırıyordu ki esmer tütün suyu dişlerinden aşağı akıyordu.

“Hakları var, hakları var,” diye düşündü. “En iyisi, gelip de suratıma tükürsünler. İşte biraz önce ona elimi uzattım. Gerçi üçüne birden uzattım elimi, ama pekâlâ biliyorum ki o namussuz, o alçak içlerinden biri... Bense burada, onunla aynı masada sakın sakın oturuyorum. Onu ezmiyorum; onu ezeceğime ona terbiyeli terbiyeli elimi uzatıyorum. Bana gülüyorlarsa hakları var, adamakıllı hakları var. Zaten konuşurken de, ben burada olduğum hâlde, burada değilmişim gibi davranmıyorlar mı? Şimdiden toprak altında yatıyormuşum gibi hareket etmiyorlar mı?

“Oysaki ikisi de, Erna ile annesi de, pekâlâ bilirler ki ben Fransızcanın tek kelimesinden bile çıkmam. İkisi de, bunu ikisi de bilir; gelgelelim ne biri, ne öteki, bir tek kelimecik bile, görünüşü kurtaracak, sırf beni bu derece gülünç olmaktan, müthiş surette gülünç olmaktan kurtaracak bir kelimecik bile söylemiyorlar. Ben onlar için bir hayalden, boş bir nesneden başka bir şey değilim. Hoşa gitmeyen bir ek, can sıkıcı tedirgin eden bir eşya... Kendisinden utanç duyulan, ama sırf para getirdiği için de, fırlatılıp atılamayan bir şey...

“Para! Para... Şu pis... Şu sefil para... Ben onun yüzünden çürüdüm! Para... Tanrının laneti onun üzerinde dinleniyor.

“Karım, öz çocuğum bana tek kelime bile söylemiyorlar; gözleri yalnız bu alçaklara, bu sakalsız suratla-

rı ve güzel güzel elbiseleri olan bu deyyuslara çevrili. Gıdıklanmış, bu çapkınların eli vücutlarına dokunmuş gibi kıkır kıkır gülerler onlar sadece. Ben... Bense bütün bunlara göz yumuyorum. Buraya onların dizlerinin dibine oturmuş, kahkahalarını dinliyorum onların; söylediklerinden bir şeycikler anlamıyorum ama gene de yumruğumu sıkıp kafalarını ezeceğime buracıktaki, iskemlemin üzerinde oturup kalıyorum. Evet, bastonumla kafatasını ezmek ve gözlerimin önünde çiftleşmeye başlamalarından evvel, sert bir hareketle, onları birbirlerinden ayırmak varken bütün bunlara ses çıkarmıyor, şuracıkta bir dilsiz, bir ahmak, bir alçak, bir alçak gibi oturuyorum.”

İşte o zaman İtalyan subayı, çakmağa yapıştı ve yarım yamalak bir Almanca ile:

— Müsaade edin de yakayım, dedi.

Yüksek ateşli düşüncelerin pençesinde kıvranan ihtiyar adam bu söz üzerine yeniden sıçradı ve hiçbir şeyden şüphelenmeyen adama kızgın bakışlarla baktı. Hiddet ihtiyarı hâlâ yakıp kavurmaktaydı. Bir ara, eli bastonu kısıkıvrak sıktı, fakat o anda dudakları tuhaf bir şekilde büzüldü ve bu manası olmayan bir gülüşe yol açtı.

— Eyvallah, dedi.

Sesi alaylı bir perdeden çıkıyordu:

— Elbette ki eyvallah. Hah, hah! Eyvallah... Hah, hah! Eyvallah. İsteddiğiniz her şeye eyvallah... Bana ait olan her şey emrinizde değil mi? Benimle her şey eyvallahlaşır.

Subay ona şaşkın şaşkın baktı. Almanca'yı iyi bilmediği için söylenenlerin hepsini anlamamıştı. Fakat bu tehdit ve alay dolu gülüş onu işkillendirmişti. Kalantor Alman birden yerinden sıçradı, kadınların ikisi de tebeşir gibi bembeyaz kesildiler. Şimşekle gök gürültüsü arasındaki o çok kısa zaman parçası kadar bir an boyunca hava gerginleşti ve bu an boyunca kimse nefes almadı.

Fakat sonra, ihtiyarın yüzündeki vahşi gerilme ortadan kalktı ve avucu içinde sıkılan baston aşağı doğru kaydı. Dövülmüş bir köpek gibi ihtiyar adam iki büküm oldu ve kendi pervasızlığından ürkererek canı sıkkın bir hâlde öksürdü.

Erna ise, gerginliğin bu ağır çeşnisini ortadan kaldırmak için, yarıda kalan konuşmayı aceleyle devam ettirmek istedi. Kalantor Alman da yapmacıklığı ayan beyan olan bir neşe ile buna karşılık verdi. Birkaç dakika sonra, yükselmiş olan denizin durulması gibi her şey yeniden eski seyrine girdi.

İhtiyar adam şimdi bu çenebazların ortasında oturuyordu, ama varlığı onların varlıklarına yabancıydı gene de; uyuduğu sanılabilirdi. O sağlam baston elinden kurtulmuş, bacakları arasında gayesiz bir şekilde duruyordu. Adamın başı, bu başı tutan el üzerine gittikçe daha fazla abanıyordu. Fakat artık ona kimsecikler dikkat etmiyordu; ihtiyarın sessizliği üzerinde konuşmanın o çınçınlı dalgası esmekteydi. Kimi zaman hoş, eğlenceli bir kelime geçiyor ve kahkaha kıvılcımları köpür köpür köpürüyorlardı. Fakat sonsuz karanlıklara gömülü ve

utançtan ve acıdan boğulmuş olan ihtiyar bütün bu gü-
rültülerin üstünde kıpırdamadan duruyordu.

• • •

Üç erkek ayağa kalktı. Erna onları aceleyle takip etti, annesi de yavaş yavaş arkalarından geldi; kendilerine neşeli bir şey teklif edilmiş de ona gidiyorlarmış gibi yandaki müzik salonuna doğru yürüdüler. Orada kendi üzerine korkunç bir şekilde kapanmış olan ihtiyarı beraberlerine almak lüzumunu duymuyorlardı. Geceleyin yorganınız yere düştüğü ve meydana çıkan vücudunuza serin bir hava cereyanı kapladığı vakit nasıl üşüyüp de uyanırsanız ihtiyar da etrafında birdenbire beliren boşluğun etkisiyle uyuşukluktan ayrıldı. Gözleri istemeye istemeye boş iskemlelere takıldı; fakat işte hemen de yakınında, müzik salonunda, kesik tempolu ve sürükleyici bir caz bütün şiddetiyle yelken açmıştı; ihtiyar kahkaha ve kışkırtma feryatları işitti. Dans ediyorlardı. Evet, dans ediyorlar, hep dans ediyorlardı; dans ettikleri için kuvvetliydiler. Boyuna kanını kızıştırmak, boyuna şehvet içinde sürtüşmek! Dans, dans, akşam, geceleyin, güpegündüz dans, bu işsizler, bu tembeller kadınları dansla kandırıyorlardı!

Kızgınlıktan ateş püsküren ihtiyar adam tekrar sağlam bastonuna yapıştı ve ötekilerin bulunduğu yere doğru süzüldü. Kapının eşiğinde durdu. Alman jokey piyanonun başına geçmiş, dans edenleri de görebilmek için yarım sağa dönmüş, notasız ve yarım yamalak bir

şekilde pek rağbette olan bir Amerikan havasını canlandırıyorlardı. Erna subayla dans ediyordu; dinç ve som kadın olan annesi ise o uzun bacakları üzerinde tünemiş Kont Ubaldi tarafından –hiç de zahmetsiz olmayacak– ahenkli bir şekilde ileriye ve geriye doğru yaylandırılıyordu. Fakat ihtiyarın gözleri kızıyla partnerinden başka kimseyi görmüyordu. Erna denen yaratık tamamen kendisine aitmiş gibi dans eden tazı o okşayıcı ellerini kızın yumuşacık omuzlarına nasıl da rahat rahat bırakmıştı! Genç kızın aldatılmış, kendini koyvermiş vücudu, vaat dolu vücudu kavalyesinin vücuduna nasıl da yapışmıştı! İhtiyarın kendi gözleri önünde; o iki dans eden insan birbirlerine nasıl da güç bela zapt edilen bir ihtirasla sokulmuşlardı! Evet, buydu bu; kıvrır kıvrır dönen kızla erkeğin vücudunda birleşmelerinin aleviyle daha şimdiden kanlarına yayılmış olan imanlarının ateşi açıkça görülmekteydi. Evet, buydu, bu; o, bundan başka kimse olamazdı, kızının yarı kapalı ama gene de pırıl pırıl parlayan gözlerinde, o boşlukta diyebileceğimiz sallanmaya daha canlı bir hazzın hatırasını döken gözlerinde okuyordu bunu. Evet, şimdi şu ara ince ve kıvrır kıvrır entarinin altında yarı şeffaf bir şekilde belli olanı –çocuğunu, çocuğunu– geceleyin can ata ata kavrayan ve çalan hırsız buydu. Kızını erkeğin ellerinden kurtarmak için, istemeye istemeye yaklaştı; ama kızı onun farkına varmadı. Bütün hareketleri, kendisini azar azar boyunduruğuna alan kavalyesinin –kandırıcının– ahengine, baskısına koyverilmişti; açık ve nemli ağzı, arkaya kaymış başı ile tam bir sarhoşluk içinde bulu-

nan ve kendinden geçen Erna etrafını çeviren mekânı umursamadan ve zamanın ve bu adamın –bu titreyen ve soluyan adamın, bu kan bürümüş bakışlarıyla koyu bir hiddet nöbeti içinde kızını süzen adamın– varlığının şuuruna varmadan müziğin o şehvet dolu dalgaları arasında gelişigüzel gidip geliyordu. Kızın gözü kimsecikleri görmüyordu; körpe bacakları soluk kesen ve insanı kasırgalar gibi döndüren dansın kısa tempolu ahengine uymuş, hem de hiç karşı koymadan uymuştu. Evet, kızın gözü kimsecikleri görmüyordu; bir erkek nefesi ise onu arzulamakta, kuvvetli bir kol onu kısıvrak sarmalamaktaydı. Doğrusu ya, bu yumuşacık sallanmada erkeğin üzerine, aşk dolu dudaklarla ve vücudunun o yakıcı ve içe işleyici ateşiyle devrilmemek için kızın bütün gücünü kullanması gerekiyordu. İhtiyar adam, baştan başa isyan etmiş olan kendi öz kanı içinde, bütün bunları bir sihirbaz gibi duymaktaydı. Dans, Erna'yı, ondan uzağa götürdüğü vakitler, o kızının, bir daha geri dönmemesine, bir uçuruma yuvarlandığını görür gibi oluyordu, hep böyle oluyordu.

Birden, gerili bir ipin kopması gibi, müzik, bir melodinin orta yerinde duruverdi. Kalantor Alman yerinden sıçradı:

— Siz yeteri kadar dans ettiniz, dedi gülerek, şimdi dans sırası bende.

Hepsi de bu sözleri neşe içinde alkışladılar. Kendilerini dansa kaptırmış olan çiftler yavaş yavaş birbirlerinden çözüldüler, ortada kalantor adamın dansını seyretmek isteyen birkaç insandan başka kimse kalmadı.

Bereket, ihtiyar adam kendine gelir gibi oldu; orada, sefilden sefil bir hareketsizlik içinde kazık gibi ve yakışksız bir şekilde dikileceğine birkaç söz söylemesi daha uygun düşecekti. İşte tam da karısı önünden geçiyordu; dans etmekten nefes nefeseydi biraz; ama memnurluktan yüzü kıpkırmızı kesilmişti gene de. Hiddeti, ihtiyara, ani bir karar aldirtti. Karısına yaklaştı ve boğuk ve telaşlı bir sesle ona:

— Gel, sana söyleyeceklerim var, dedi.

Kadın ona hayretle baktı: Ter incileri soluk alnını ıslatmıştı, gözleri şaşkın bir insanın gözleriydi. Ne istiyordu acaba? Niçin, tam da bu an gelip kendisini tedirgin ediyordu? Konuşmayı sonraya atacak bir iki söz şekillenmeye başlamıştı kadının dudaklarında. Fakat kocasının tavrında öyle tehdit öyle çatlayıp patlama dolu bir şeyler vardı ki Bayan Salomonsohn, biraz evvelki ani köpürmeyi de hatırlayarak, istemeye istemeye ihtiyarı takip etti. Ama takip etmeden önce de yüzünde durumun gerektirdiği bir mana ile erkeklere doğru döndü ve onlara Fransızca olarak:

— Af buyurun baylar, şimdi gelirim, dedi.

Hiddetten küplere binmiş olan kocası, “onlara gelince özür diler,” diye düşündü; acı acı düşündü. “Ama bana gelince; biraz evvel masadan kalkarlarken kimse gelip de benden özür dilemedi. Ben onların gözünde, ayaklar altına serilen bir kilim parçasından başka bir şey değilim. Ama hakları var; mademki ben bütün bunlara göz yumuyorum, hakları var.”

Kadın, sert bir şekilde kaşlarını çatmış bekliyordu; onun önünde dudakları tir tir titreyen ihtiyar adam ise, öğretmenin karşısında duran bir öğrenciye benziyordu.

Nihayet buyurucu bir sesle kadın ona:

— Peki, ne söyleyeceksin bakalım? dedi.

İhtiyar adam:

— İstemiyorum, istemiyorum, diye kekeleyebildi en sonunda. Sizin... Sizin bu insanlarla düşüp kalkmanızı istemiyorum.

Hiçbir şey anlamamış gibi kadın:

— Hangi insanlarla? diye sordu.

Sonra da gücenmiş gibi, ihtiyarı kendisi sorgu suale çekmiş gibi gözlerini yukarı kaldırdı.

Adam önüne eğik başıyla müzik salonunu işaret ederek:

— Orada olan insanlarla, dedi. Onlar beni açmıyor. İstemiyorum onları...

— Neden istemiyorsun?

İhtiyar ateş püsküre, püsküre:

“Hep bu engizisyoncuları hatırlatan konuşma tarzı,” diye düşündü. “Sanki ben onun uşağıymışım...”

Sonra da sinirli sinirli şunları kekeleydi:

— Benim kendime göre sebeplerim var, sağlam temellere dayanan sebeplerim... Bu adamlar benim içimi açmıyor. Erna'nın onlarla konuşmasını istemiyorum. Her şeyi de açıklayacak değilim.

Kocasının arzusunu kadın küçümsemeyle reddederek:

— O hâlde, ben de kabul etmiyorum, dedi. Hem ben o üç bayı da çok terbiyeli buluyorum. Bizim şehirdekiler gibi bize çok iyi arkadaşlık ediyorlar üstelik.

— Bu deyyuslar... Bu... Bu... Bunlar mı iyi arkadaşlık ediyorlar?

Kızgınlık ihtiyarın boğazına gittikçe daha fazla sarılıyordu, gittikçe sabrı taşırır bir şekilde sarılıyordu. Birden ayağını yere vurdu:

— İstemiyorum, konuşmanızı istemiyorum, anladın mı?

Kadın soğuk soğuk:

— Hayır, dedi. Hiçbir şey anlamadım. Kızımın ne diye zevkini kaçıracaktım anlamıyorum.

— Kızımızın zevki! Kızımızın zevki!

İhtiyar adam kafasına bir odun yemiş gibi sendeledi; yüzü kıpkırmızı kesilmişti, alnı da ter damlacıklarıyla doluydu. Eli boşlukta o ağır bastonu aradı, yaslanmak, daha doğrusu havaya kaldırıp saldırmak istiyordu. Fakat bastonu bir yerlerde unutmuştu. Bu onu yatıştırdı. Kendini zorladı; sonunda sıcak, sıpsıcak bir kaynak birden yüreğinde tomurcuklandı. Elini yakalamak istercesine karısına yaklaştı. Sesi öyle küçülmüş, öyle küçülmüşü ki... Yalvarıyor gibiydi âdetâ:

— Sen... Sen anlamıyorsun. Ben kendim için bir şey istemiyorum. Ben bunu sırf şey için istiyorum... Bu, benim yıllardan beri istediğim ilk şey. Buradan hemen gidelim, Floransa'ya, Roma'ya, istediğiniz yere; her şeyi peşin peşin kabul ediyorum; her şeyi istediğiniz gibi dü-

zenlerim; ama buradan gidelim, yalvarırım sana. Gidelim... Gidelim... Bugünden tezi yok, gidelim... Bugün... Ben... Ben bunlara uzun boylu katlanamayacağım.

— Bugün mü? diye sordu kadın. Bir yandan ise alnı hayretten ve teklife karşı çıktığını gösteren bir hareketten kırıış kırıış olmuştu.

— Bugün mü gideceğiz? Bu saçma sapan fikirleri de nereden çıkardın? Bu baylar senin hoşuna gitmiyorsa ne yapalım? Sana onlarla görüş diyen var mı?

Adam oracıkta, elleri yalvarmak için havaya kalkmış bir hâlde duruyordu:

— Sana bunlara tahammül edemediğimi söyledim. Elimde değil... Elimde değil. Yalvarırım sana, benden yapamayacağım bir şeyi isteme. İnan bana, tahammül edemiyorum, başka türlü yapamıyorum. Hayatımda bir defa olsun beni memnun edecek şekilde hareket et... Bir defa... Benim hatırım için...

Öte yandan piyano çekiç gibi sesler çıkarmaya başlamıştı gene. Kadın, ihtiyarın yürek paralayıcı sesiyle istemeye istemeye heyecanlanarak ona baktı. Aman Allahım, bu bücür şişkonun ne gülünç bir hâli vardı, anlatılması imkânsızdı. Kan oturmuş gibi yüzü kıpkırmızıydı; gözleri korkunç ve patlaktı. O çok kısa ceket kolunun ucundaki elleri, havaya doğru kalkmış elleri boşlukta titriyordu. Onu bu şekilde, bu merhamet uyandıran şekilde görmek insana acı veriyordu, kadının duyduğu belli belirsiz acıma duygusu şu değişmez cümlelerde kalıplaşmıştı:

— İmkânsız bir şey bu. Bugün onlara gezmek için söz verdik. Sonra burayı üç haftalığına kiraladık. Burayı bırakıp nereye gidebiliriz? Kendimizi gülünç mü yapalım? Gitmek için ne sebep gösterebiliriz ki? Ben burada kalıyorum, Erna da öyle.

— Ya ben, ben gidebilirim değil mi? Ben burada sizi rahatsız etmekten, zevkinizi kaçırmaktan başka bir şey yapmıyorum, değil mi?

Bağırmayı andıran bu sesler, bu boğuk sesler karışının son cümlesini ortadan ikiye böldü. İhtiyarın öne eğik olan o bükük gibi vücudu doğruldu: Elleri yumruk şeklini almıştı; alnında ise tehdit savura savura toplardamarlar, kızgınlık taşıyan toplardamarlar titreşmekteydi. Kendisinde bir şeyler, ister yumruk olsun, ister söz olsun, bir şeyler dışarı doğru fırlamak istiyordu hâlâ. Fakat birden olduğu yerde geriye döndü ve o kısacık bacaklarıyla sallana sallana ve gittikçe daha da hızlanarak merdivene atıldı; sonra da basamakları kendisini biri kovalıyormuş gibi dörder dörder çıkıttı.

• • •

İhtiyar adam bir yandan merdivenleri tırmanıyor, bir yandan da soluyordu. Ah! Şu anda, odasında olabilseydi; tek başına, sinirleri yatışmış, duyguları söz dinlemeye başlamış, delice bir iş yapmaktan uzaklaşmış olsaydı bir. Birinci kata ulaşmıştı ki yakıcı bir pençenin vücudunu tırmaladığını, bağırsaklarını paramparça ettiğini duyar gibi oldu. Kireç gibi bembeyaz

kesildi. Sendeleyle sendeleyle duvara yaslandı; yaslanmak zorunda kaldı. Ah, bu acı, bu gemi azıya almış acı onu yakıp kavuruyor, bir alev gibi kemiriyordu. Bağdırmamak için dişlerini sıkarak zorunda kaldı. İnim inim inlerken vücudu da, savaşta yenilmiş vücudu da iki büklüm olmuştu.

Başına neler gelmekte olduğunu hemen de anladı: Bu safra kesesi krizi idi, son zamanlarda kendisini sık sık ezip büzen o korkunç krizlerden biriydi. Ama bu defa şeytan bir acıyla birlikte gelmişti. Hekim ona: “Hiç heyecanlanmayacaksınız!” demişti. Şu anda, acılar acısında, bu öğüdü hatırladı ve acılar acısında, köpüre köpüre kendi kendisiyle alay etti.

“Hiç heyecanlanmayacaksınız! Söylemesi kolay! Bir gün Bay Profesöre görüneyim de heyecanlanmamak için ne yapmak lazım geldiğini ona öğreteyim bir. Ah, ah!”

Acının pençesi vücudunu öylesine sıkıştırıyordu ki ihtiyar adam inim inim inliyordu. Binbir zorlukla, odalarının kapısına kadar sürükledi kendini, ani bir hareketle kapıyı açtı ve kendini kanepenin üzerine bıraktı. Dişleriyle de yastıkları parçalıyordu. Yatınca, acısı biraz diner gibi oldu; ateşin tırnakları vahşice delik deşik edilmiş bağırsaklara artık aynı yırtıcılıkla saplanmıyorlardı.

“Kompres yapmak lazım!” diye düşündü. “Damlamı da içmeliyim. Damla her zaman için ferahlık verir.”

Fakat artık, kendisine yardım edecek kimsesi yoktu. Kimsesi. Kendisinin ise öteki odaya geçecek veya zile uzanacak kadar takati kalmamıştı hiç...

Kıza kıza, “kimse yok!” diye geçirdi aklından. “Bugün köpekler gibi gebereceğim. İyi biliyorum, benim zorum safra kesesinden değil. Ölüm yavaş yavaş içimi kaplıyor benim. İyi biliyorum, ben her şeyi bitmiş bir adamım, artık beni ne fakülte profesörleri ne de perhize girmek kurtarır. İnsan altmış beş yaşına gelince, iyiliğe yüz tutmaz artık. Beni mahveden, beni yiyip bitiren şeyin ne olduğunu biliyorum: Ölüm. Şu önümde duran birkaç yıllık ömür, ömür değil, can çekişmenin ta kendisi. Ama ben ne zaman yaşamak yüzü gördüm ki? Yaşamak, kendim için, yalnız kendim için, ne vakit oldu bu? Ben ne gibi bir hayat sürdürdüm? Bütün ömrüm para toplamakla geçmedi mi, para, para? Ama her zaman da başkaları için; bugün ne işime yarıyor bu para? Bir karım var, onu genç bir kız olduğu zamanlar aldım, bana bir çocuk yaptı; yıllar, yıllar boyunca aynı yatakta aynı nefesi aldık, peki ya şimdi; şimdi karım nerede? Artık yüzünü tanımaz oldum. Bana hep bir yabancıya seslenir gibi sesleniyor. Hayatımı, duyduğum, acısını çektiğim, düşündüğüm şeylerin hiçbirini umursamıyor. Bana yabancılaşması şimdi değil, yıllarca evvel başladı. Bu nasıl olabiliyor? Bütün o geçmişimiz nereye gidiyor bizim? Ya çocuğumuza ne demeli? Onun büyümesini görürdüm de bizim hayatımızdan daha bahtiyar, daha lekesiz bir hayatın başlamak üzere olduğunu ve şu dünya denilen yerde insanın tamamen yok olmadığını sanırdım...

“Ama işte geceleri bu çocuk sizden uzaklaşıyor, erkeklerin kollarına atılmaya gidiyor. Ben ölsem kendim

için ölmüş olacağım. Ötekilerin gözünde zaten ölünün biriyim ben. Ah! Yarabbim, Yarabbim! Hiç bu kadar yalnız kalmadım ben.”

O korkunç pençe, arada bir haince saldırıyor, sonra yeniden sıktığı şeyi bırakıyordu. Fakat öteki acı, şakaklarında gittikçe daha şiddetle zonkluyordu. Düşünceler –şu katı, sivri, amansız ve yakıcı çakıl taşları– beynini yara bere içinde bırakıyordu. Ah! Düşüncelerden bir kurtulabilseydi, düşüncelerden bir kurtulabilseydi! İhtiyar adam gömleğinin ve yeleşinin düğmelerini çözdü: Balon gibi vücudu, gömleğinin şişkinliği altında, şekilsiz bir madde misali ağır ağır titremekteydi. Çekine çekine, acının olduğu yere elini bastı.

“Ben acı çeken bir et yığınının başka bir şey değilim, diye düşündü. Ben sadece buyum, şu yakıcı deri parçasıyım sadece... Yakıcı deri parçası oluşum da onun varlığını kemirmesi yüzünden... Bu yakıcı deri parçası hâlâ bana ait; benim hastalığım, benim ölümüm o. Ben ondan başka bir şey değilim. Şimdiki şu hâlimin evvelki ‘Kommissionsrat’ ismi altındaki hâlimle hiçbir ilişkisi yok; şimdiki şu hâlimin ne karısı, ne çocuğu, ne parası, ne evi, ne ticareti var... Vücudum, vücudumun içindeki yanma, bana acı veren yanma, parmaklarımla duyduğum şey, yalnız bunlar benim için gerçek. Gerisi çılgınlık, manası olmayan şeyler. Doğrusu şu ki bana acı veren şeyler, bana, sadece bana acı veriyor. Beni endişeye düşüren şeyler, beni, sadece beni endişeye düşürüyor. Artık beni kimseler anlamıyor, ben de kimseleri anlamıyorum...”

“İnsan kendi kendisiyle yapayalnızdır. Şimdi şimdi bunu daha iyi anlıyorum. Fakat şu anda, şurada uzanıyorum ya, işte şu anda; ölümün derimin altında gittikçe yayıldığı şu anda, hayatımın altmış altıncı yılında, iş işten geçtiği, sefilce ölmek üzere olduğum şu anda, karımla kızımın, o utanmaz karıların, dans etmeye, itişmeye gittikleri şu anda biliyorum, farkına varıyorum ki ben bugüne kadar onlar için yaşamışım sadece. Onlar ise benim hiçbir vakit, hiçbir saat kadrime bilmediler. Ama ben de ne diye onlar için kendimi sıkıntıya sokuyorum boyuna? Onların benimle ne ilişkisi var ki? Onları ne diye düşünüyorum, onlar ki beni hiç mi hiç düşünmüyorlar? Köpekler gibi gebermek onların eline düşmekten bin kat iyidir. Benim onlarla ne ilişğim var ki artık?”

Yavaş yavaş, adım adım gerileye gerileye, acı ihtiyar adamın yakasını bıraktı. Ateş almış bir pençeyi andıran bu el, bu cehennemden çıkma el artık yara bere içindeki vücudunu allak bullak etmiyordu ihtiyarın. Nedir ki vurdumduymaz bir şey, artık acıyla isimlendirilemeyecek olan bir şey, garip bir şey adamın üzerine yüklenmiş, varlığında bir oyuk açmaya çalışıyorsa benziyordu.

İhtiyar adam şimdi yerde yatmaktaydı. Gözleri kapalıydı. Bütün dikkati kendisini böyle yavaş yavaş ezip bitiren, ötesinden berisinden çeken şeye çevrilmişti. Bu garip ve bilinmeyen kuvvet kendisinde bir şeyler oynuyor gibiydi, bu oyma ilkin sivri bir aletle olmuştu, şimdi aynı şey daha kör bir aletle devam ediyordu. İhtiyar, vücudunun o görünmeyen derinliklerinde bir şeyin tel tel

dağıldığını ve çözüldüğünü duyduğunu sanıyordu. Bu eskisi gibi vahşice parçalamıyor, eskisi gibi sancılatmıyordu içini ama kendinde kuluçkaya yatan, sessiz sessiz bozulan bir şey, ölmeye başlamış bir şey vardı.

Yaşamış olduğu her şey, sevmiş olduğu her şey, ufanarak ve kömürleşerek, kayıtsızlığın o ılık külleri içine düşmeden önce için için tutuşan bu alevin ortasından geçiyor ve kara kara, duman çıkara çıkara yanıyordu. O böyle yatarken, ayranı kabarmış bir vaziyette varlığını, geçmişini gözden geçirirken bir şeyler de tamamlanmaktaydı. Bir şeyler sona yaklaşmaktaydı. Bu olanlar neydi? İhtiyar adam orada kendini gözetlemek, kendi üzerine atılmak için hazırdı.

Doğrusu şu ki, kalbinin ölümü yavaş yavaş kendini belli etmeye başlamıştı.

• • •

Alaca karanlığa bürülü odada, ihtiyar, gözleri kapalı yatıyordu. Yarı uyanık bir hâldeydi. Hâlâ yarım yamalak rüya da görüyordu. İşte böyle yarı uykulu yarı uyanık hâlde, garip garip ve karışık karışık duyguların hücumuna uğradı: Bir tarafından (nerede olduğunu bilmediği, acısız bir yaradan) ıslak bir şey, yakıcı bir şey yavaş yavaş, sessiz sessiz, varlığının içine doğru akıyor gibiydi. İhtiyara kanının içine kan akıymuş gibi geliyordu. Bu görünmeyen, bu iplik gibi olan dökülme ona acı vermiyordu. Kan damlaları, gözyaşı gibi yavaş yavaş; ılık ılık ve kesik kesik akıyor ve her

bir damla gelip ta kalbine çarpıyordu. Fakat kalbinden, karanlığa gömülü kalbinden hiçbir ses çıkmıyordu; bu yabancı kan selleri ihtiyarı yutup bitiriyordu. Bir sünger gibi yutuyordu onları. Ama gittikçe daha fazla ağırlaşıyor, ağırlaşıyordu. Şimdiden bir şişkinlik, göğsünün o dar kıyım yapısında bir kabartı belirmişti. Gittikçe daha da şişiyor, her zamanki kilosunu geride bırakıyordu. Kalbi, yavaş yavaş aşağı doğru kaymaya başlamıştı bile. Kalp, sinirlerini de geriyor, bir hayli gergin olan adaleleri iki tarafından çekiyordu ve bunları hep acı vererek yapıyordu. Vücudu sıkıştırıyor ve ağırlığı gittikçe fazlalaşıyordu. Şimdiden kendi de buna uymuş, kocamandan kocaman bir hâl almıştı. Şu anda (ah ne kadar da acı veriyordu) şu anda bu okka basan kalp yeniden kopuyor, şu anda çökmeye başlıyordu. Öyle ani olarak, çırpınıp yırtınarak değil, yavaş yavaş vücudun liflerinden ayrılıyordu. Bir taş gibi değil, düşen bir meyve gibi değil, yavaş yavaş. Hayır, sıvı emmiş bir sünger gibi yerinden kopuyor, daha aşağılara, daima daha aşağılara, ılık ve içi boş bir şeylere, bilinmeyen bir tarafa, kendi dışında bulunan ve sonsuz ve uçsuz bucaksız bir geceye benzeyen yerlere, isimsiz yerlere doğru iniyordu. Ama işte, birdenbire, biraz önce hâlâ o ılık ılık, o damla damla akan kanın bulunduğu yerde müthiş bir sessizlik baş gösterdi: Bir çatlak vardı orada, korkunç ve donmuş bir boşluk. Kalbin vuruşu işitilmiyordu artık, kanın damla damla aktığı işitilmiyordu artık: Adamın içi vurdumduymazlaşmıştı baştan başa; adamakıllı ölmüştü. Siyah ve oyuk

bir tabut gibi olan göğüs, o ürpertiler ürpertisindeki göğüs bu dilsizliği bir türlü anlaşılamayan hiçliğin etrafında kabarmaktaydı.

İhtiyarın kendini kapıp koyverdiği bu rüya duygusu öylesine kuvvetli, şaşkınlığı öylesine derindi ki, ayıldığı vakit, gerçekten kalbinin orada olup olmadığını anlamak için elini, farkına varmadan, göğsünün sol tarafına doğru götürdü. Fakat Allaha şükür, parmaklarının dokunduğu yerde, sağır ve ahenkli bir şey hâlâ çarpıyordu. Bununla beraber, boşlukta çınlayan boğuk sesli bir çarpıntıdan başka bir şeye benzemiyordu bu ve kalp ortadan silinmişti. Doğrusu şu ki, eşine az rastlanılır bir olay neticesi, ihtiyar vücudunun kendinden, kendi özünden ayrıldığı izlenimindeydi. Hiçbir acı artık ona acı vermiyor, işkence görmüş sinirlerini hiçbir hatıra büzmüyordu. Her şey orada, benliğinin içinde, dilsiz, soğuk ve ufalanmış idi.

“Nedir bunun manası?” diye düşündü. “Daha bir dakika önce, kendimde değildim. Bütün benliğim bir cendere içinde yanıp tutuşuyordu. Vücudumun bütün lifleri acıyla sızlamaktaydı. Ne oldu bana böyle?”

Biraz evvel içinde bulunan şeylerin hâlâ orada kımıldanıp kımıldanmadığını anlamak için, içi boş bir şeye kulak vermiş gibi kendini dinliyordu. Fakat o gürültüler, o akan sıvılar, o damla damla süzülüşler, o kalp çarpıntıları başlarını alıp gitmişti; dinlemek, dinlemek boşunaydı, hiçbir şey, hiçbir şey çınlamıyordu. Artık ona acı veren bir şey yoktu, işkence veren bir şey yoktu: Hiç şüphe yok; ateşte kavrulan bir ağacın içindeki oyuk gibi,

bütün varlığı şimdi bomboş ve simsiyahtı. Birden ihtiyar adam, daha şimdiden öldüğünü veya kendinde ölüme ait bir şeyler bulunduğunu duyar gibi oldu; kan akışının ara verişlerinden meydana gelen sessizlik ona bunları düşündürtecek kadar korkunçtu. Kendi varlığı altındaki vücudu bir kadavra kadar soğuktu. İhtiyar adam o soğuk vücuda sıcak eliyle dokunmaya korkuyordu.

• • •

İhtiyar adam hep kendini dinliyordu: Göl kenarındaki çanların her defasında, her saat başında odasına yolladıkları sesleri artık işitmiyordu. Çanların her biri, biraz daha karanlığa gömülmüştü. Etrafında daha şimdiden gece başlamıştı. Karanlık, mekândaki bütün eşyaları silip süpürüyordu. Sonra, yavaş yavaş mekân da ortadan kayboluyordu. Pencerenin, zifirilik içine iyiden iyiye gömülen pencerenin çerçevesinden beliren gökyüzü aydınlığına kadar her şeyi silip süpürüyordu. İhtiyar adamın bunların hiçbirine aldırdığı yoktu; onun bütün dikkati kendi içindeki karanlık noktaya çevrilmişti. Kendi ölüsü içine kapanıp kalmış gibi vücudunun boşluğuna kulak kabartmaktan başka bir şey yapmıyordu.

Nihayet bitişikteki odadan kahkahalar, neşeler işitildi; yandan doğru ışık fışkırıyordu. Şöylece hafifçe örtülmüş olan kapıdan ışınlar sızıyordu. İhtiyar titredi: Karısı, kızıydı bunlar. Onu şimdi böyle dinlenirken bulacaklar, binbir sual yağdıracaklardı. İhtiyar acele acele yeleşini, ceketini düğmeledi: Kendisine bir kriz gelmiş,

bunu öğrenip de ne yapacaklardı? Bu onları ilgilendirir miydi? Fakat iki kadın onu aramıyorlardı bile: Görünüşe göre aceleleri vardı. Gong sert sert ve üçüncü defa olarak yemeği haber vermekteydi. Hiç şüphesiz kadınlar tuvaletlerini tazeliyorlardı: İhtiyar adam, pusuda, açık kapıdan, her hareketten çıkan gürültüyü dinliyordu. Kadınlar çekmeceleri açıyorlar, tuvalet masasının üzerine yüzüklerini koyuyorlardı. Daha sonra, ayakbıların yere yuvarlandığı işitildi. Bütün bu zaman boyunca da kadınlar çene yarıstırıyorlardı: Her söz, her hece, vahşi bir açıklıkla, ihtiyar adamın o dikkatli kulağına kadar uzanıyordu.

İlkin etraflarında dönüp dolaşan erkeklerden söz açtılar, alayla söz açtılar, sonra da otomobil gezintisindeki ufak tefek olaylardan; kadınların tuvalet yaparken, yere eğilirken ve süslenirken söyledikleri bu cümleler pek manasız ve hiç şüphe yok pek karışık şeylerdi. Ama birden konuşma kendi üzerine doğru döndü.

Daha evvelce babasını düşünmemiş olduğunun farkına varan Erna:

— Babam da nerede, diye sordu.

Bu konu açılınca sesi hemen de hüzünlenmiş olan annesi.

— Ne bileyim ben! dedi. İhtimal, aşağıda holde bizi bekliyor, *Frankfurt Gazetesi*'ndeki borsa haberlerini yüzüncü defa okuyordur; bilirsin onu bundan başkası ilgilendirmez. İnanır mısın, gölden başka bir yere gitmedi henüz. Burayı beğenmemiş, öğleyin bana bunu söyledi. Bugün kalkıp gidelim diye tutturdu.

— Bugün mü gidelim? Bunu da nereden çıkarmış?
Bu Erna'nın sesiydi.

— Bilmem. Onun düşüncelerine akıl erer mi? Bizim konuştuğumuz kimseler onun içini açmıyormuş, o baylardan hoşlanmıyormuş. Hiç şüphe yok onlara ne kadar kaba davrandığını anlıyordur. Doğrusu hâli tavır-ı insan içine çıkacak gibi değil, elbiseleri lime lime, yakası kırış kırış. Sen, onun biraz gözünü açmalısın. Seni dinler. Hiç değilse akşamları kendisine biraz çekidüzen vermesini söylemelisin. Ya bu sabaha ne dersin? Çakmak uzattıkları vakitki saldırısını iştince yerin dibine geçtiğimi sandım.

— Sahi anne... Ne manaya geliyordu o sözler? Bunu ona soracağım. Nesi var babamın? Onu hiç böyle görmemiştim. Korktum doğrusu.

— Ne olacak, bir şeye sıkılmıştır canı. İhtimal borsada düşüklük vardır; yahut bizim Fransızca konuşmamıza sinirlenmiştir. Başkalarının memnun olmasına tahammül edemez. Dikkat etmedin mi, biz dans ederken, bir ağacın arkasına saklanan bir canı gibi kapının eşiğinde duruyordu. Gitmek! Derhal gitmek! Bu da sırf aklına öyle estiği için. Burası hoşuna gitmiyorsa, bizim eğlencemize engel olmaya hakkı yok. Ama vız gelir onun şımarıklıkları bana; istediğini söylesin, istediğini yapsın vız gelir bana.

Konuşma durmuştu. Hiç şüphe yok çene çalarlarken yemek için giyinip kuşanmalarını da sona erdirmişlerdi. Doğruydu, kapı açıldı, ikisi de dışarı çıktı. Elektrik düğmesi tırak diye bir ses çıkardı. Işık sönmüştü. İh-

tiyar adam şimdi dilini yutmuş, kanepenin üzerinde oturmaktaydı. Söylenilen her sözü işitmişti, fakat işin tuhafı, hiçbir acı duymuyordu artık. Biraz önce çırpınan, içini yırtan şey, o müthiş duvar saati vuruşları şimdi göğsünün derinliklerinde bir sessizliğe gömülmüştü. Hiç şüphe yok ortadan silinmişti. Umulmadık bir şekilde işittiği konuşmanın etkisi, ihtiyarda hiçbir şeyi yeniden kımıldatmamıştı.

Hiçbir hiddet, hiçbir kin... Hiç... Hiçbir şey. Sükûnet içinde elbise düğmelerini yeniden yokladı, sonra dikkat ede ede merdivenlerden aşağı indi ve onları hiç tanımyormuşçasına, karısıyla kızının bulunduğu masaya gitti oturdu.

• • •

İhtiyar, o akşam, onlarla tek kelime konuşmadı. Ama iki kadın da, öte yandan, sıkılı bir yumruk gibi düşmanca duran bu sessizliğin farkına varmadılar. İhtiyar onlara selam da vermedi, odasına çıktı, yatağına girip elektriği söndürdü. Ta neden sonra, karısı, neşeli neşeli seslerle odasına çıkageldi. Kocasını uyuyor farz ettiği için karanlıkta soyundu. Daha sonra, ihtiyar onun ağır ve muntazam soluklarını işitti.

Kendisiyle baş başa kalmış olan ihtiyar, gözlerini gecenin sınırsız boşluğuna dikmişti. Yanında, karanlığın içine bir şey uzanmış, derin derin nefes alıyordu. Aynı odada, kendisi gibi aynı havayı emen bu vücudun, o kanlı canlı, o genç olarak tanıdığı vücut, kendisine çocuk vermiş, kanın en derin büyüyle bağlanmış olan

vücut olduğunu anlaması için bir çaba göstermesi gerekiyordu. Bu yanı başındaki sıcak ve sevimli varlığın, bu eliyle dokunabildiği varlığın kendi hayatının içinde bir hayat olduğunu düşünebilmek için boyuna yeni çabalar göstermek zorundaydı. Fakat eşine az rastlanılan bir olayın neticesi, bir hatıra onda hiçbir duygu uyandırmıyordu artık. Kadının solumasından çıkan gürültü ise, onun için, ırmağın çakıllarına şap diye vuran dalgacıkların fısıltısından, açık pencereden işittiği fısıltılardan pek farklı değildi. Bütün bunlar onun için uzaklaşmış, manasızlaşmıştı. Sonra bu gelip geçici, tesadüfi ve yabancı bir şey de değildi. Bütün bunlar bitmişti, bütün bütüne sona ermişti.

Bununla beraber, ihtiyar bir kere daha titredi. Kızının bitişikteki oda kapısı, yavaş yavaş ve hileli bir şekilde açılmaktaydı.

“Demek yeniden başlıyor!” Yakıcı ve burgu gibi delici bir küçük acının, çoktan ölmüş olduğunu sandığı kalbinde depreştiğini duydu. Bir saniye boyunca, tamamen hissizleşmeden önce, bir şey, sinir gibi bir şey orada titreşiverdi. Sonra bu da derhal ortadan silindi:

— Canının istediğini yapabilir! Benim ne üstüme vazife?

Bunu söyler söylemez ihtiyar adam yastığının üzerine düştü. Karanlık, acı içindeki şakaklarını daha bir yumuşakça okşuyordu. Mavi bir serinlik ise kanının içine çoktan sokulmuştu. İyilikle sokulmuştu. Daha sonra karanlıkta, keskinliğini kaybetmiş duyu organlarını hafif bir uyku sarıverdi.

Ertesi sabah uyanıp da kocasını, çoktan pardösüsünü ve şapkasını giymiş görünce Bayan Salomonsohn, uyku sersemi bir hâlde:

— Nereye böyle? diye sordu.

İhtiyar adam arkasını bile dönmedi. Pijamalarını, hiç orali olmadan valizine doldurmaya devam etti.

— Biliyorsun, eve dönmüyorum. En lüzumlu şeyleri alıyorum, gerisini siz sonra gönderirsiniz.

Karısı korkuya kapıldı. Bunun manası ne demekti? Onun hiç bu şekilde konuştuğunu işitmemişti. Ağzından çıkan her söz buz gibi, donmuş gibi çıkıyordu. Karısı:

— Bir başına gidecek değilsin ya! Dur, biz de geliyoruz. Erna'ya söyledim zaten... diyerek yataktan fırladı birdenbire.

Fakat ihtiyar başıyla sertçe bir hayır işareti yaptı:

— Hayır, hayır... Siz rahatsız olmayın.

Sonra da arkasına bakmadan, eliyle önünü yoklaya yoklaya kapıya doğru yöneldi. Tokmağı çevirmek için valizini bir an için yere bırakması gerekiyordu. Bu gepgerili saniye içinde ihtiyar, yabancı bir kapı önünde eşantıyon valizini böyle binlerce defa yere bıraktığını ve dışarı çıkmadan önce müşterilerinin önünde aceleyle boyun büktüğünü ve gelecekteki emirleri uşakça not ettiğini hatırladı. Fakat şimdi öyle merasimin âlemi yoktu. Bu yüzden de selam bile vermedi. Ne bir kelime söyledi, ne bir göz attı geriye, yolculuk çantasını aldı ve kendisiyle geçmişteki hayatı arasındaki bir demir perdeyi çat diye kapıyormuş gibi kapıyı çekti gitti.

Olup bitenlerden anneyle kızın anladığı bir şey yoktu. Fakat bu birdenbire ve garip bir şekilde kararlaştırılan yolculuk ikisini de endişelendirmişti. Derhal oturdular, ihtiyara uzun boylu açıklamalarla dolu mektuplar, bir anlaşmazlık olduğu faraziyesini yürüten, hemen hemen pek tatlı mektuplar yazdılar. Mektuplarda, endişeyle, ihtiyarın yolculuğunun nasıl geçtiğini, evlerine sağ salim varıp varmadığını soruyorlar, bir yandan da ihtiyarla aynı fikirde olduklarını ve otelden hemen hareket etmeye hazır bulunduklarını haber veriyorlardı. İhtiyar hiç cevap vermedi. Kadınlar mektup üzerine mektup yağdırdılar, telgraflar çektiler: Gene tıs yok. Yalnız, mektuplarından birinde istedikleri para için bir havale kâğıdı geldi. Bu kâğıt firmanın adını taşıyordu sadece, üstünde ne hâl hatır, ne de başka bir şey soran bir kelime vardı.

İzah edilemeyecek bir durumdu bu. Kırılmışlardı çok. Eve dönmek için acele ettiler. Hareketlerini telgraf-la bildirdikleri hâlde istasyonda onları kimse beklemedi; evde de hiçbir hazırlık yapılmamıştı. İhtiyar adam, hizmetçilerin söylediğine göre, telgrafi dalgınlıkla masa üzerinde bırakmış ve hiçbir talimat vermeden evden çıkıp gitmişti.

Akşam, çoktan masaya oturmuşlardı ki sokak kapısının açıldığını işittiler nihayet. İhtiyarı karşılamak için koşuştular. İhtiyar onlara şaşkın şaşkın bakıyordu. Telgrafi unutmuş olduğu besbelliydi, fakat yüzün-

de hiçbir özel duygu okunmuyordu. Kızının kendisine sarılmasına ve alıp yemek odasına götürmesine kayıtsız kaldı. Orada, tek bir sual bile sormadan, onların istedikleri gibi konuşmalarına engel olmadı. Sessiz sessiz purosunu içiyor, bazen soğuk bir iki kelime ile onlara cevap veriyor, ama çokluk kendisine sorulan, kendisine söylenen şeylere pek kulak asmıyordu: Onun gözleri açık uyuduğu sanılabilirdi. Sonra ağır ağır yerinden kalkarak odasına çıktı; öteki günler de hep aynı şeyleri yaptı.

Endişeler içinde kıvranan karısı onunla konuşabilmek için boşuna uğraşıp duruyordu. Kadın ihtiyarın üstüne düştükçe, ihtiyar bucak bucak kaçıyordu. İhtiyarda kapalı, akıl ermez bir şey vardı, ruhuna giden yol duvarla örtülmüştü âdeta. Adam, onlarla yemek yemesine, gene yemek yiyordu ama evde birileri olduğu vakit bir köşeciğe sınıyor, orada uzun müddet kendi içine kapanıp kalıyordu. Hiçbir şeyle ilgilenmiyor, konuşmanın dallanıp budaklandığı bir sıra, oradakiler, tesadüfen gözlerinin içine bakarlarsa, bundan çok sıkılıyordu. Bu da onun ölü bakışlarını onların üzerinde gezdirmesine, yüzlerini fark etmeden gezdirmesine yol açıyordu.

Kendilerine en yabancı olan insanlar bile ihtiyarda gittikçe artan bu garipliği sezmişlerdi. Tanışları ise, sokakta rastlayınca ona çoktan gizliden gizliye dirsek vurmaya başlamışlardı: Şehrin en zenginlerinden biri olan ihtiyar, kırış kırış ve arkaya kaymış şapkası, sigara külüne bulanmış paltosuyla, adım başında sendeleye sendeleye, çokluk da hafif bir sesle kendi kendine söy-

lene söylene, garip bir şekilde, duvarlar boyunca bir dilenci gibi gelip giderdi. Selam verilince, ürkek gözlerle bakar, konuşmak istenilince, kime hitap ettiğini anlamadan karşısındakini uzun uzun süzer ve elini uzatmayı akıl edemezdi. İlk önceleri, bazıları ihtiyarın sağır olduğunu sandılar ve sözlerini daha bir yüksek sesle tekrarladılar. Fakat meselenin sağırlıkla hiçbir ilgisi yoktu. İhtiyarın kendini kapıp koyverdiği o iç uykusundan ayrılması için bir hayli zaman geçmesi gerekiyordu hep; sonra konuşmanın en ateşli anında bile ihtiyarın o her zamanki şaşkınlığına yeniden düştüğü oluyordu. İşte o zaman gözleri birdenbire sönüveriyordu. Konuşmayı yarıda kesiyor ve karşısındakinin hayretine bana mısın demeden oradan, ayağı sürçe sürçe uzaklaşıyordu. İhtiyar, karanlık bir rüyaya gömülmüş veya başı üzerindeki bulutlu birtakım işlere saplanmışa benziyordu. Denilebilirdi ki, insanlar onun için var değillerdi artık. Kimseciklerden haber maber sorduğu yoktu. Evinde, kendi öz evinde ne karısının o hüznü dolu ümitsizliğine, ne de kızının şaşkaloz suallerine aldırıldığı vardı. Hiçbir gazete okumuyor, hiçbir konuşmaya kulak vermiyordu; hiçbir söz, hiçbir sual, bir saniye için bile olsa ona ulaşmıyor, benliğini çeviren o gamlı kayıtsızlık perdesini delip geçemiyordu. Onu en ilgilendiren kimseler bile, ticaret hayatındaki adamlar bile ona yabancıydılar.

Kimi zaman, hissiz bir şekilde mektupları imzalamak üzere, yazıhanesine gelip oturduğu oluyordu. Ama bir saat sonra, kâtibî mektupları almak için içeri girdiği vakit onu biraz evvel bırakmış olduğu vaziyette, tam da

o vaziyette, aynı boş gözlerle, okumamış olduğu mektupların üzerinde hülya kurar bir hâlde bulurdu. Kâtip kendisinin orada tamamen lüzumsuz olduğunu anlar nihayet ve bir daha da içeri girmezdi.

Fakat işin en garibi, şehirdekileri en hayrete düşüreni şu oldu ki, o güne kadar ihtiyar kiliseye sıkı sıkı bağlanan müminlerden olmadığı hâlde, birdenbire en koyu dindarlardan biri kesilmişti. Her şeye karşı kayıtsız olduğu, sofraya veya randevularına zamanında yetişmediği hâlde, tam vaktinde tapınakta bulunmaktan bir gün geri kalmıyordu. Tapınakta, başında siyah ipekten takkesi, omuzlarında dua pelerini ile her zaman aynı yerde, evvelleri babasının durduğu yerde dikilir, başını önüne eğerek, mezamir okuya okuya iki tarafına sallanırdı. Burada, bu yarı çöl gibi olan mekânda, bu etrafındaki kelimelerin garip ve karanlık bir şekilde çınladığı yerde, ihtiyar kendini çok rahat, kendi benliğiyle baş başa hissederdi. İşte o zaman çığırından çıkmış aklına bir çeşit huzur iner ve bağrındaki karanlıklara bir iyilik serperdi. Fakat ölümler için dua okundukça ve hep aynı tavırlarla, yaptıkları işin heyecanına kapılmış insanları, ölünün anasını, babasını, çocuklarını ve dostlarını Allah'tan, ölen kişi adına, merhamet dilenir gördükçe ihtiyarın gözleri de sık sık karanlığa gömülürdü: İhtiyar yeryüzündeki insanların sonuncusuydu, bunu biliyordu. O öldüğü vakit onun için kimse dua okuyamayacaktı. İhtiyar böylece öteki insanlarla birlikte bir dua mırıldanıyordu ama mırıldanırken de kendine ölmüş, bitmiş gözüyle bakıyordu.

Bir defasında, gecenin geç bir saatinde, herhangi belirsiz bir yerden geliyordu, yağmur bastırdı. İhtiyar adam, her zamanki gibi, şemsiyesini unutmuştu. Hiç şüphe yok, az bir para karşılığında bir araba tutabilir, bir kapı aralığına veya bir saçağa sığınabilir ve öylece sağanağın geçmesini bekleyebilirdi; fakat garip adam yağmur altında, sendeleye sendeleye yürümeye devam etti. Şapkalıktan çıkmış olan şapkasında bir gölcük peydahlanmış, aşağı doğru süzölmeye başlamıştı. Yağmur suyu damlayan kol uçlarından ise gerçek bir dere akıyordu. İhtiyar orali olmadı ve o herkeslerce terk edilmiş sokakta hemen hemen bir başına sürttü, durdu. Yağmurdan sucuğu çıkmıştı ihtiyarın, üstünden oluk hâlinde sular boşanıyordu. Kendisini bekleyen o ahım şahım villanın sahibinden çok bir serseriye benziyordu. Kapısının önüne geldiği zaman, uzaktan, ışıktan dilini kendi önüne doğru uzatan bir otomobil de geldi, tam aynı anda yanı başında durdu. Ama ihtiyar gerilediği için sıvı hâlindeki çamur dalgın adama, o yaya adama ulaşamadı.

Kapı çevik bir hareketle açıldı ve içi elektrikle aydınlanmış arabadan karısı acele acele indi. Karısını, şemsiyesiyle yağmurdan koruyan kibar bir bay takip ediyordu; onun arkasında bir ikinci bay daha vardı. Tam kapı önünde karşılaştılar. Karısı kendisini tanıdı ve onu böyle sırsıklam, ırmaktan çıkarılmış bir paket gibi eciş bücüş görünce tüyleri diken diken oldu. Elinde olmadan başını öte tarafa çevirdi. İhtiyar adam meseleyi derhal çaktı: Karısı o baylar önünde, kendisinden

utanmıştı. İhtiyar bu hâlden hiç heyecanlanmadı, hiç acıya kapılmadı ve herhangi bir tanıştırma işinin karısına vereceği o büyük üzüntüden onu kurtarmak için, bir yabancı gibi, hizmetçi merdivenine doğru birkaç adım daha attı ve alçak gönüllülükle o merdivenlerden çıkmaya başladı.

O günden sonra, ihtiyar adam, kendi öz evinde, hizmetçi merdiveninden başka bir merdivenden işlemez oldu. Burada, kimseye rastlamayacağı yüzde yüzdü; burada kimseyi rahatsız edemezdi; burada kimse onu rahatsız edemezdi. Artık sofraya da oturmuyordu; ihtiyar bir hizmetçi yemeğini odasına getiriyordu. Kimi zaman, karısı veya kızı yanına girmeye savaştınca da onları söylene söylene ve canının sıkıldığını ortaya koyan el hareketleriyle itiyordu. Bu hareketler yenir yutulur şeyler değildi. Sonunda kadınlar da onu bir başına bırakmak zorunda kaldılar. Herkes, yavaş yavaş, onunla ilgilenme alışkanlığını kaybetmişti; o da evde olup bitenlerin hiçbirisiyle ilgilenmiyordu. Çokluk, cam bölmeler arasından, kendisine çok yabancılaşmış öteki odalardan gelen müzik ve kahkaha gürültülerinin süzüldüğü olurdu. Dışarıda, evlerinin önünde, hem de gecenin geç bir saatinde, otomobillerin yaklaştığını ve sonra gürültüyle başlarını alıp gittiklerini işitirdi. Fakat her şeye karşı öylesine kayıtsızdı ki bir defa bile kalkıp pencereden bakmazdı. Bu, onu niçin ilgilendirsindi? Yalnız köpekleri, zaman zaman, hâlâ odasına çıkıyor ve unutulmuş adamın yatağı dibinde yatmaya geliyordu.

Ölmüş olan kalbinde artık acı veren bir şey kalmamıştı. Fakat o kara köstebek içini hâlâ oymaya devam ediyor, güm güm öten göğsünü kan çıkarırcasına yırtıyordu. Haftalar geçtikçe, krizler daha da çoğalıyordu. Nihayet çektiği acı o kadar arttı ki bir mütehassısın konsültasyonu için kendisini zorlayan hekiminin öğütlerine boyun eğdi. İhtiyarı muayene eden profesör ciddi bir tavır takınmıştı. İhtiyatı elden bırakmadan, ameliyatın lüzumunu açıkladı. Fakat ihtiyar adam bundan korkmadı. Acı acı güldü sadece: Allaha hamdolsun, sonuna, bu can çekişmenin sonuna gelecekti artık. Ölüm, o en iyi hâl çaresi kendini gösteriyordu artık. Hekime karısına bundan hiç laf açmamasını öğütledi. Ameliyat gününü kendi verdi ve her şeyi kendi kendine hazırladı:

Son bir defa yazıhanesine gitti (onu artık kimse beklemiyordu ki orada herkes ona bir yabancı gibi baktı). O eski ve yüksek koltuğuna, otuz yıl boyunca, üzerinde binlerce, binlerce saat geçirdiği siyah maroken koltuğuna bir defa daha oturdu. Bir çek karnesi aldı eline ve çeklerden birini doldurdu. Sonra onu alıp belediye reisine, çekteki para miktarından hemen hemen aptallaşan belediye reisine götürdü. Para kendi mezarıyla hayır işleri yolunda harcanacaktı. Her türlü teşekkürden kurtulmak için ihtiyar, sendeleye sendeleye geri dönmekte acele etti. Acele ederken şapkasını da düşürdü ama onu yerden almak için eğilmek lüzumuna bile katlanmadı. Böylece çıplak başı, hastalıktan sararmış ve buruşukluklar içinde

kalmış yüzündeki hüznü dolu bakışlarıyla ayağını sürüye sürüye mezarlığa, anasıyla babasının yattığı kabre gitti. (İnsanlar ona şaşkın şaşkın bakıyorlardı.) Burada birkaç işsiz güçsüz yeniden şaşkınlaşıverdi: İhtiyar şakrem şakrem olmuş taşlarla, insanlarla konuşur gibi saatlerce ve alçak sesle konuştu. Acaba akrabalarına yakında onların yanına geleceğini mi söylemek istiyordu, yoksa onların hayır dualarını mı almaya çalışıyordu? Ağzından çıkan sözleri kimseler işitmedi: Yalnız o dua ederken, dudakları da hiç ses çıkarmadan kırırdıyor, titreyen başı her defasında daha fazla eğiliyordu öne. Mezarlıktan çıkarken, kendisini çok iyi tanıyan dilenciler üzerine üşüştiler. Cebindeki banknotlarla, bozuklukları çarçabuk boşalttı. Yüzü buruş buruş; topallamaktan gecikmiş bir ihtiyar kadın daha, yalvarıp yakaran bir ihtiyar kadın daha geldiği vakit adamın paraları suyunu çekmişti. Afallamış bir hâlde bütün ceplerini araştırdı, bir şeyler bulamadı. Fakat parmağında, yabancı ve ağır bir maddenin baskısını duyuyordu hâlâ: Nikâh yüzüğü. Bir hatıra kafasını yaladı geçti; sonra yüzüğü süratle parmağından çıkardı onu şaşkınlaşmış kadına verdi.

Nihayet, verecek bir şeyi kalmayıp da yapayalnız, ip ilah sivri külâh kalınca ihtiyar adam neşterin altına yatmaya gitti.

• • •

İhtiyar iyiden iyiye gömüldüğü o ölüm uykusundan son bir defa uyandığı vakit durumun ağırlığını gören

hekimler bir ara meseleden haberdar edilmiş olan karısıyla kızını ihtiyarın yanına soktular. Göz, mavimsi bir gölgeyle çevrili göz kapaklarını bin güçlkle kaldırabildi.

Şimdiye kadar hiç görmediği bir yerin bilinmeyen beyazlığına dikilmiş olan gözler:

“Neredeyim?” demek istiyordu âdeta.

İşte o zaman kızı, ihtiyarın o şeklini kaybetmiş yüzünü, o zavallı yüzünü eliyle okşamak için eğildi. Birden orada duran insanı tanımış gibi, adamın körleri hatırlatan bakışlarında bir depreşme göründü. Bir ışık, küçük bir ışık göz bebeğinde parladı. Bu oydu, kendi çocuğu, sonsuz derecede sevdiği çocuğu, o. Erna, o güzel ve iyi kalpli Erna! Yavaş yavaş, çok yavaş adamın zehir gibi dudakları gevşedi: Bir gülüş, bu kapalı dudakların çoktan beri alışkanlığını kaybetmiş olduğu bir gülüş utana utana belirdi. Bu, insanı zor bir duruma sokan neşeden heyecanlanmış olan Erna ise babasının cansız yanaklarından öpmek için biraz daha eğildi.

Fakat birden –bu tatlı koku mu hatırlattı, yoksa o uğursuz anı, o ihtiyarın unutmuş olduğu anı, yarı uyusukluk hâlindeki beyin kendiliğinden mi bulup çıkardı ortaya, nedir?– biraz önce oldukça bahtiyar görünen yüz çizgilerinde müthiş bir değişiklik oldu. Rengi ni kaybetmiş dudaklar çarçabuk ve gemi aızıya almış bir düşmanlıkla birbirlerine kenetlendiler. Bu sırada, yorganın altındaki el de, can sıkıcı bir şeyi kendinden uzaklaştırmak istiyormuşçasına yukarı doğru kalkma-

ya, zorla kalkmaya çabalanıyordu. Yarı vücut ise hid-detten tir tir titremekteydi.

Soluk dudak, bir hayvan sesini andıran bir sesle, ama gene de manası olan bir sesle:

— Geri basın! Geri basın! diye kekeledi.

İhtiyarın gerilmiş olan yüz çizgilerinde öyle müthiş bir nefret görölüyordu ki ihtiyar buna istese de engel olamazdı. Bundan telaşlanan hekim kadınları oradan uzaklaştırdı.

— Sayıklıyor, diye mırıldandı hekim. Artık onu yalnız bırakmanız doğru olur.

Kadınlar dışarı çıkmışlardı ki gepgerili duran yüz çizgileri de gevşediler, hareketsizleştiler, cansız bir uyusukluğa gömüldüler. İhtiyar hâlâ çok güçlkle nefes alıyordu. Hayatın o ağır havasını içine çekmeye çalışan göğsünün hırıltısı gittikçe daha kısılıyordu. Fakat sonunda ihtiyar adamın göğsü insanların bu pek acı nimetini yutmaktan yorgun düştü. Nedir ki, hekim, eliyle vücudu dikkatle yokladığı vakit, o ufalanmış, o yıpranmış kalp artık ihtiyar adama acı vermez olmuştu.

MÜREBBİYE

İki küçük kız şimdi odalarında yalnızlar. Işık sönüktür. Karanlık dört bir yanlarını çevirmiş, cılız bir beyazlık karyolalarından dökülüyor, sadece çocukların nefes alışları yavaş, öylesine yavaş ki insan uyuduklarını sanabilir onların.

Bu ara bir ses:

— Bak, der.

Bu, iki kızın küçüğü, on iki yaşında olanıdır. Karanlık içinde usul usul, âdeta korkarcasına kardeşine seslenmektedir.

Öteki karyolada yatan kardeşi cevap verir:

— Ne var?

Bu, ötekinden bir yaş daha büyüktür ancak.

— Henüz uyumadın değil mi? Bak sana ne anlatacağım.

Cevap yok. Yalnız yatağın içinden bir hışırtı sesi gelir. Çocuk yatağından doğrulmuş, kardeşinden yana merakla bakmaktadır. Gözlerinin parıldadığı görülebilir.

— Haberin var mı? Sana şeyden laf açacaktım... Ama ilkin bana cevap ver. Son günlerde mürebbiyemin hiçbir hâli gözüne batmadı mı?

Berikisi düşünür; bocalamaktadır. Nihayet:

— Ha sahi, der, ama ne olduğunu pek iyi bilmiyorum. Eskisi gibi sert değil. Bak mesela, son iki gün, ödevlerimi yapmadım, bana ağzını açıp bir şeycikler söylemedi. Sonra nasıl söyleyeyim hep şey hâli var... Öyle sanıyorum ki artık bizimle hiç ilgilendiği yok; bo-

yuna yan çiziyor ve eskisi gibi bizimle oynamıyor artık. Bence, bizden sakladığı bir derdi var. Artık piyano da çalmıyor.

İki kız kardeş arasına yeniden bir sessizlik çöktü.

Derken büyüğü küçüğüne:

— Hani bir şey anlatacaktın? diye sordu.

— Evet, ama kimseye söylemeyeceksin ha! Ne annemize, ne de arkadaşlarına.

— Peki, peki canım.

Büyük kız şimdiden sabırsızlanmaktadır: Ne anlatacak acaba?

— Dinle öyleyse! Biraz evvel, yatmaya hazırlanırken, birden Matmazele iyi uykular demediğimizi hatırladım. Potinlerimi çıkarmıştım, buna rağmen Matmazelin odasına gittim. Ama nasıl biliyor musun? Yavaş, çok yavaş. Sırf Matmazeli ürkütmemek için. Kapıyı da öyle, usulca açtım. İlk, odada değil gibime geldi. Işık vardı ama kendi ortalıklarda görünmüyordu. Birden, ödüm patladı. Odada biri ağlıyordu. İşte o zaman Matmazeli elbiseleriyle birlikte yatağının üzerine kapanmış gördüm. Baş da yastıklara gömülmüştü. Öylesine hıçkırıyordu ki ben heyecandan buz kesildim. Bereket, o beni görmedi. Ben de gene usulca kapıyı örttüm. Çok titrediğim için bir müddet durdum, nefes aldım. Bu ara, kapının aralıklarından Matmazelin hıçkırdığını bir kez daha, hem de açık bir şekilde işittim. Sonra hızla aşağı indim.

İkisi de susuyorlardı. Nihayet biri alçak sesle:

— Zavallı Matmazel, dedi.

Kelimeler ne olduğu bilinmeyen bir ses gibi odanın dört bir yanında cınladı, sonra da geldi sessizliğin içine daldı.

Küçüğü yeniden söze başladı:

— Neden ağlamış olabilir acaba? Son günlerde kimseyle kavga etmedi. Annem o bitmez tükenmez dırıltılarına son verdi artık. Sonra biz de, muhakkak ki, ona karşı hiçbir şey yapmadık. Öyle değil mi? Acaba niçin ağlıyordun?

Büyüğü:

— Ben galiba sebebini buldum.

— Söyle, söyle.

Beriki tereddüt etmektedir. Nihayet:

— Bana kalırsa, bizim Matmazel âşık.

Küçüğü titreye titreye sordu:

— Âşık mı? Nasıl âşık? Peki ama kime?

— Hiçbir şey fark etmedin mi?

— Herhalde Otto'ya tutkun diyemezsin.

— Acaba? Ya Otto, Matmazele âşık değil mi sanki?

Otto üç senedir üniversiteye gider ve bizde kalır. Sen onun hiç bizim yanımıza geldiğini gördün mü? Ama işte birkaç aydır burnumuzdan ayrıldığı yok. Matmazel bize gelmeden Otto'nun bazı bazı sana veya bana hoş görünmeye çalıştığını hatırlıyor musun? Şimdilerde; sabahtan akşama kadar etrafımızda dört dönüp duruyor. Ona sık sık tesadüfen –tesadüfen– parkta, Belediye bahçesinde, Prater'de mürebbiye ile gittiğimiz her yerde rastlıyoruz. Bu, senin hiç gözüne batmadı mı?

Bir korkuya kapılmış olan küçüğü kekeleydi:

— Evet, evet... Ben de fark ettim elbet. Yalnız ben hep şeye yorardım...

Sesi daha fazla çıkmadı. Sözüne daha fazla devam edemedi. Büyüğü:

— İlk zamanlar ben de senin gibi düşünürdüm, dedi. Ama biz kızlar gerçekten çok hayvan şeyleriz. Ben buna rağmen, Otto için bir vesileden başka bir şey olmadığımızı anlamakta gecikmedim.

Şimdi ikisi de susuyordu. Konuşma bitmişe benziyordu.

Kızların ikisi de daha şimdiden düşüncelerine veya uykularındaki rüyalarına gömülmüşlerdi.

İşte o zaman bu işe bir türlü akıl erdirememiş olan küçüğü karanlık ortasından bir defa daha seslendi:

— Niçin ağlamış olabilir? Otto da onu sevdiğine göre. Doğrusu âşık olmanın çok tatlı bir şey olduğunu düşünürüm daima.

Büyüğü hayal içinde:

— Bilmem ki, dedi. Doğrusu ben de aşkın tatlı bir şey olduğunu sanıyorum.

Nihayet uykudan ağırlaşmış olan dudaklardan bir kere daha inilder gibi bir ses döküldü:

— Zavallı Matmazel!

Sonra odayı yeniden sessizlik kapladı.

• • •

Ertesi sabah kızlar bu konudan hiç laf açmadılar, ama her biri, öbürünün aklından bunun geçtiğini anlıyordu. Kızlar birbirlerinin yanından geçiyorlar,

birbirlerinden uzaklaşıyorlar, nedir ki, mürebbiyeye kaçamak bir şekilde baktıkları vakit bakışları ister istemez birbirlerine rastlıyordu. Sofrada, yıllardan beri evlerinde bir yabancı gibi yaşayan kuzenleri Otto'yu tepeden tırnağa kadar süzdüler.

Otto'ya bir şey söylemediler, fakat mürebbiye ile işaretleşip işaretlemediğini anlamak için delikanlıyı aşağı inik göz kapaklarının altından süzüp durdular. Merak onları çileden çıkarıyordu. Âdetlerinin tersine, bugün oyun da oynamadılar; o şiddetli esrarı çözme arzuları içinde lüzumsuz ve saçma sapan şeyler yaptılar.

Yalnız akşam olunca, içlerinden biri, sanki konuya karşı pek kayıtsızmış gibi soğuk bir tavırla:

— Yeni bir şeyler öğrendin mi bari? diye sordu.

Kardeşi arkasını dönerek:

— Hayır, diye cevap verdi.

İkisi de birbirlerine açacak bir korkuları varmışa benziyordu. Koyu esrarların dolaylarında ister istemez rastlanılan o sessiz gözetlemeler, o araştırmalar, o dönüp dolanmalar daha birkaç gün böylece devam etti.

Derken, çocuklardan biri sofrada, mürebbiyenin Otto'ya hafif bir göz işareti yaptığını gördü. Otto da ona bir baş işaretiyle karşılık vermişti. Çocuk heyecandan tir tir titremeye başladı. Masanın altından büyüğünün elini dürttü. Öteki kendisinden yana bakınca da kıvılcım saçan gözlerini ona dikti. Büyük kız işareti o anda anladı ve o da heyecanlandı.

Çocuklar sofradan henüz kalkmışlardı ki mürebbiye onlara:

— Haydi odanıza çıkın, bir şeylerle meşgul olun, dedi. Benim başım ağrıyor. Yarım saat kadar dinleneceğim.

Küçükler gözlerini yere indirdiler; birbirlerine haber veriyormuşçasına akıllı, uslu el ele tutuştular. Ama mürebbiye odadan çıkar çıkmaz çocukların küçüğü büyüğüne doğru atılarak:

— Dinle, bak şimdi Otto'nun Matmazelin odasına gittiğini göreceksin.

— Gidecek tabii, Matmazelin bize, odamıza çıkmamızı söylemesi bu yüzden değil mi?

— Hadi kapıdan dinleyelim.

— Ya biri gelirse?

— Kim gelebilir sanki?

— Annem.

Küçüğü korktu:

— O hâlde? O hâlde...

— Ne yapalım biliyor musun? Ben kapıdan içeriyi dinleyeyim, sen de koridorda dur, biri gelirse bana haber ver. Böyle olursa, bir şeyden korkumuz kalmaz.

Küçüğü yüzünü ekşitti:

— Ama sonra her şeyi anlatacaksın değil mi bana?

— Anlatacağım.

— Ama her şeyi, her şeyi ha!

— Evet, söz veriyorum, sen de gelen olursa öksürürsün.

Küçükler heyecandan tir tir titreyerek koridorda bekliyorlardı. Damarları gemi azıya almışçasına

gümbürdüyordu. Acaba neler olacaktı? Birbirlerine iyice sokuldular.

Bir ayak sesi işitildi, kaçıştılar, karanlığa sığındılar. Tamam, bu Otto idi. Tokmağı çevirdi, kapı açıldı. Büyük kız da bir ok hızıyla onun arkasından fırladı ve kulağını uzatarak, nefesini keserek kendini kapıya yapıştırdı. Küçüğü ise ona pişman pişman baktı.

Merak, küçüğü yakıp kavuruyordu, nihayet onu gözetlemek için durduğu yerden söküp aldı. Küçük kız kapıya doğru seyirtti, fakat büyüğü onu kızgınlıkla geri çevirdi. O zaman küçük yeniden koridorda iki veya üç dakika kadar bekledi ama bu ona uzun, sonsuzluk kadar uzun geldi. Sabırsızlık onu çileden çıkarıyordu. Tutuşmuş bir yere basıyormuşçasına ayaklarını sağa sola oynatıyordu. Kardeşinin her şeyi duyduğunu, kendisinin ise hiçbir şey işitmediğini düşündükçe hemen hemen sinirden ve hiddetten ağlayacak gibi oluyordu. İşte o ara, yanda, üçüncü odada, bir kapı kapandı. Küçük kız öksürdü ve ikisi birden odalarına kaçtılar. Orada, daha bir müddet, kalpleri güm güm öttü, nefesleri de kesilir hâle geldi.

Sonra, öğrenmek için yanıp tutuşan küçük kız acele acele haykırdı:

— Hadi, anlat bakalım.

Büyük kızın yüzü düşünceye vardı. Nihayet, kendi kendine söyleniyormuş gibi, tam bir dalgınlık içinde dedi ki:

— Anlayamıyorum.

— Neyi anlayamıyorsun?

— Öyle garip ki!

Küçük soluya soluya:

— Garip olan da ne?

Bu söz üzerine büyük hatırlamaya çalıştı. Küçük ise bir kelimeyi bile kaçırmamak için ablasına iyice abandı.

— Çok, çok garip, düşündüğümden o kadar farklı ki... Otto'nun odaya girer girmez, Matmazeli kucaklamaya veya öpmeye kalkıştığını sanıyorum, çünkü Matmazel: "Bırak beni, sana ciddi şeylerden bahsedeceğim." dedi. Bir şey göremiyordum, çünkü kapının iç tarafında, kilidin üstünde anahtar vardı, fakat konuşulanları oldukça iyi işittim. Otto: "Ne var, ne oluyor?" diye cevap verdi. Sesi, hiç tanımadığım bir sestti. Birlirsın Otto, her vakit, küstahça ve gürültülü gürültülü konuşur, hâlbuki bunu öyle pısırikça söyledi ki ben hemen bir korkusu olduğunu anladım. Üstelik mürebbiyemiz de Otto'nun tavırlarında bir yapmacıklık olduğunu ortaya koyacak şekilde konuşuyordu; çünkü Otto'ya usulca, "Ne olduğunu biliyorsun," demekle yetindi. "Hayır, bir şey bildiğim yok." Bunun üzerine Matmazel hüznünlü, korkunç derecede hüznünlü bir sesle: "İyi doğrusu," dedi. "Peki, niçin benden birdenbire uzaklaşmaya kalktın? Sekiz gündür, bana tek kelime söylemedin; boyuna benden kaçırıyorsun; çocukların yanına hiç geldiğin yok. Parka da hiç uğramırıyorsun. Demek ki, birdenbire senin yabancı oldum ben? Hayır, hayır benden birdenbire niçin uzaklaştığını biliyorsun." Otto bir müddet sustu, sonra: "İmtihanlarım yaklaştı, çok dersim var, başka bir şey düşünecek hâlde

değilim. Şu günlerde her şey imkânsız,” dedi. İşte o zaman Matmazel ağlamaya başladı; nihayet gözyaşlarının arasında Otto’ya şunları söyledi:

“Otto, niçin yalana sapıyorsun? Benimle doğru konuş; bana bu türlü davranman için sana gerçekten hiçbir şey yapmadım. Senden hiçbir şey istemedim, ama gene de meseleyi baş başa konuşmamız lazım. Sana neden bahsettiğimi pekâlâ biliyorsun. Bunu gözlerinden okuyorum.” Matmazel bunları o kadar tatlı o kadar sevimli bir şekilde söylediği hâlde Otto, “Neden bahsediyorsun?” diye kekeledi, ama çok, çok hafif bir sesle kekeledi. İşte o zaman Matmazel ona dedi ki...”

Birden büyük kız titremeye başladı, heyecan hikâyenin sonunu anlatmasına engel oluyordu. Küçüğü ise ona daha da fazla sokuldu:

— Ne dedi, ne dedi?

— Mürebbiye dedi ki: “Senden bir çocuğum olduğun biliyorsun.”

Bir şimşek hızıyla küçük yerinden sıçradı:

— Bir çocuk! Bir çocuk! Ama bu imkânsız bir şey.

— İmkânsız, ama dedi işte.

— Yanlış anlamışsındır.

— Yok canım. Tekrar bile etti. Otto da tıpkı senin gibi yerinden sıçrayıp haykırdı: “Bir çocuk!...” Matmazel uzun müddet cevap vermedi, nihayet: “Şimdi ne olacak?” diye sordu. Sonra...

— Sonra?

— Sonra, sen öksürdün, ben de kaçmak zorunda kaldım.

Küçük kız altüst olmuştu, gözlerini yere dikerek:

— Bir çocuk! İmkânsız bir şey bu... Acaba çocuğu nereye saklamış olabilir ki?

— Bilmem ki. Benim de anlayamadığım nokta burası.

— Belki evde saklıdır yahut buraya gelmeden bir yere gizlemiştir. Hiç şüphe yok, annem, bizim yüzümüzden çocuğunu da getirmesini istememiştir.

— Hadi canım, o vakitler henüz Otto'yu tanımadığını biliyorsun.

Çocuklar yeniden sustular; şaşkına dönmüşlerdi, bu işe kafalarını yorup duruyorlardı. Canları hayli sıkındı. Derken küçüğü yeniden söze başladı:

— Bir çocuk! Bu adamakıllı imkânsız bir şey. Çocuğu nasıl olabilir? Matmazel evli değil ki! Hâlbuki iyi biliyorum, ancak evlilerin çocukları olabilirmiş.

— Belki evlidir.

— Budalalık etme. Hiç değilse, Otto'yla evli değil.

— O hâlde?

Küçükler artık ne düşüneceklerini bilemiyorlardı; birbirlerine gözlerini dikmiş bakışıyorlardı. İçlerinden biri, hüzünlüden hüzünlü bir sesle:

— Zavallı Matmazel, dedi.

Bu söz, acıma dolu bir iç çekişle küçüklerin dudaklarından biteviye döküldü durdu. Dakikalar geçtikçe çocuklarda bir merak da dal budak saldıka salıyordu.

— Acaba çocuk erkek mi kız mı?

— Kim bilir?

— Ne dersin, bunu Matmazele gizlice, şöyle gizlice sorayım mı? Haa?

— Deli misin sen?

— Neden, neden? O bize karşı o kadar iyi davranıyor ki...

— Sen neler diyorsun? Bu gibi şeyleri bizlere açmadıklarını çok iyi bilirsin. Bizden her şeyi gizliyorlar. Salona girdiğimiz vakit konuşmalarını kesiyorlar, sanki bir bebekmişiz gibi, bizimle saçma sapan şeylerden bahsediyorlar. Halbuki ben daha şimdiden on üçüme bastım. Bize hep yalan söylediklerine göre, ona ne sual soracaksın?

— Öğrenmeyi o kadar istiyordum ki...

— Ben istemiyor muyum sanki?

— Doğrusu ya ben en çok Otto'nun hiçbir şeyden haberi olmamasına akıl erdiremiyorum. Oysaki ortada bir çocuk olduğu, çocuğun da anası babası bulunduğu biliniyor.

— O öyledir, haberi yokmuş gibi yapar hilekâr. Hislerini hep saklar.

— Böyle bir şeyde değil ama... O, onu bize bir şey anlatması gerektiği zaman yapıyor.

Tam bu sırada odaya mürebbiye girdi.

Küçükler hemencecik suspus oldular, çalışıyor görünmeye savaştılar. Fakat oturdukları yerden Matmazele yan gözle bakıyorlardı. Mürebbiyenin gözleri kızarmış, sesi her zamankinden biraz daha titrekleşmiş, biraz daha kalınlaşmış gibiydi. Çocuklar mutlak bir dilsizliğe gömülmüşlerdi.

Birden gözlerini, saygıya bürülü bir korkuyla, mürebbiyeye çevirdiler. “Çocuğu var, anneler sık sık yavru-

larını düşünmeden edemezler, mürebbiyenin hüzünlü olmasının sebebi de bu.”

Nihayet, küçükler de, yavaş yavaş mürebbiyenin hâlini aldılar.

• • •

Ertesi sabah, sofrada küçükleri hiç umulmadık bir haber bekliyordu. Otto evi terk etmek üzeredir. İmtihanların tam da arifesinde bulunduğunu, çok çalışması gerektiğini, evin ise çok gürültülü olduğunu amcasına açmıştır. Bütün bunlar geçinceye kadar, şehrin herhangi bir semtinde, bir iki aylığına bir oda aramaya gidecektir.

Bunu işiten çocuklar, müthiş surette heyecanlanırlar. Bu gidişle bir gün evvel işittikleri konuşma arasında bir bağ olduğunu görmekte-dirler; bilenmiş içgüdüleriyle bu gidişte bir alçaklık, bir kaçış sezerler. Otto onlara allahaismarladığa geldiği vakit de ona kabalık ederler, arkalarını dönerler. Fakat Otto Matmazelin önüne geldiği vakit, onlara yan gözle bakmaktan geri kalmazlar. Mürebbiyenin dudaklarında bir titreme belirmiştir; ama mürebbiye gene de elini salim salim uzatır, hiçbir şey de söylemez.

Bu birkaç gün içinde, çocuklar çok başkalaşmışlardır. Oyunlarını bırakmışlar, gülmeyi filan unutmuşlardı; gözlerinden o her zamanki neşe ve kaygısızlık patırtısı silinmişti. Endişe ve kararsızlığın pençesindeydiler; çevrelerindeki insanlara karşı vahşi bir güvensizlik duyuyorlardı.

Kendilerine söylenenlere artık inanmıyorlardı; her kelimenin arkasında duran yalanların, ön düşüncele-
rin kokusunu alıyorlardı. Bütün gün etrafı gözetliyor-
lar, casusluk ediyorlardı; her hareketi yakalıyorlar, her
titremeyi, her sesi devşiriyorlardı. Her yere bir gölge
gibi sokuluyorlar, bir kelime duyalım diye kapıları din-
liyorlardı. Sabrı tükenen omuzlarından esrarların kat
kat olmuş ağlarını silkelemek veya bu ağ deliklerinden,
gerçekler dünyasına hiç değilse bir göz atabilmek için
çocukların canla başla çabaladıkları görünüyordu. Ço-
cuklara has iman, o neşeli ve hiçbir şeyi umursamayan
körlük onlardan kopmuş, ayrılmıştı. Sonra, olayların
meydana getirdiği, çevrelerindeki o ağır havanın birta-
kım yeni ve heyecan verici vakalara yol açacağını se-
ziyorlar ve buna engel olamayacaklarından korkuyor-
lardı. Yalanların etraflarını çevirdiğini bildiklerinden
beri artık onlar da imalı imalı konuşmaya başlamışlar,
itimatsız, hilekâr ve yalancı olmuşlardı. Analarıyla ba-
balarının yanında, biraz sonra kendilerini ani bir taş-
kınlığa kapıp koyvermek üzere, çocukça ama yapmacık
mı yapmacık bir saflığa bürünüyorlardı. Benlikleri si-
nirli bir tasadan başka bir şey değildi; evvelleri tatlı ve
hafif bir parıltısı olan gözleri daha parıldamışa, daha
derinleşmişe benziyordu.

Bu sık sık gözetlemeler, casusluğa kalkışmalarla ço-
cuklar öyle bitkin düşmüşlerdi ki birbirlerine olan sev-
gileri de artmıştı bu yüzden. Kimi zaman, cahillikleri-
nin itelemesiyle, coşkunca bir sevgi ihtiyacına, birden-
bire kabından taşan bir sevgi ihtiyacına kapılmaktan

başka bir şey yapamadıklarından ani olarak birbirlerine sarılıyorlar, birbirlerini uzun uzadıya öpüyorlar, yahut katılasıya gülüyorlardı. Gözle görünmemesine rağmen hayatları ani bir buhran geçirmekteydi.

Hislerinin içlerinde uyandırdığı üzüntüler arasında bir tanesi vardı ki onu özellikle duyuyorlardı. Mürebbiyeleri hüznünlüydü ya, çocuklar bu konuda bir kelime bile konuşmadıkları hâlde, matmazellerine mümkün olduğu kadar neşe verebilmek için kalpten kalbe anlaşılmışlardı. Vazifelerini titizlik ve dikkatle yapıyorlardı; birbirlerine yardım ediyorlar, gürültü çıkarmamaya sa-vaşıyorlar, hiçbir tenkide meydan vermiyorlar ve Matmazelin isteklerini yerine getirmek için birbirleriyle yarışıyorlardı. Fakat mürebbiye bunların farkında bile değildi, çocukların da ağırına giden bu oluyordu. Son günlerde mürebbiye de çok değişmişti. Kimi zaman, çocuklardan biri kendisine bir şey söyleyince, birdenbire uykudan uyandırılmış gibi yerinden sıçırıyordu. İşte o zamanlar bakışları uzaklardaki ufuklardan birinden geliyor ve etrafta bir şeyler aranıyor gibi bir hâl alıyordu. Çokluk, mürebbiyeleri bir yere oturuyor, önündeki şeylere saatlerce dalgın dalgın bakıyordu. Bunu gören çocuklar ise Matmazeli rahatsız etmemek için ayaklarının ucuna basarak yürüyorlardı. Belirsiz ve esrarlı bir duygu içinde birbirlerine: “Hah, şu anda çocuğunu, ta uzaklarda olan çocuğunu düşünüyor” diye fısıldıyorlardı. Artık uyanmaya başlamış olan dişiliklerinin derinliklerinde ise şimdilerde öyle sevimli öyle iyi olan matmazellerine karşı gittikçe daha fazla sevgi duyuyorlardı. Mürebbiye-

nin eskiden canlı ve oynak olan yürüyüşü şimdi daha durulmuş, hareketleri daha bir ölçülü olmuştu; çocuklar, bütün bunlarda gizli bir keder seziyorlardı. Onu hiç ağlarken görmemişlerdi ama göz kapakları çokluk kızarıktı Matmazelin. Mürebbiye tasasını onlardan saklıyordu, bunun farkına varmışlardı; bu yüzden Matmazelin yardımına koşamamış olmakla üzüliyorlardı.

Günlerden bir gün mürebbiye pencereden yana dönmüş, mendille gözlerinin yaşını siliyordu ki çocuklardan küçüğü birdenbire cesaretlendi ve yavaşça Matmazelin elini tutarak dedi ki:

— Matmazel son günlerde çok kederlisiniz. Ama sizin canınızı sıkan biz değiliz değil mi?

Mürebbiye küçüğe heyecanla baktı, eliyle küçüğün yumuşak saçlarını okşayarak:

— Hayır, çocuğum, hayır, dedi. Siz değilsiniz elbet. Sonra da yavaşça küçüğü alnından öptü.

• • •

Boyuna gözetledikleri, inceledikleri ve bakışlarının çemberi içinde yer alan şeylerden hiçbirini ihmal etmedikleri için bir defasında, küçüklerden biri salona tepeden inme giriverdiği vakit konuşulanlardan bir parçasını işitebilmişti. Bir cümle sadece; çünkü çocukların anasıyla babası konuşmayı hemencecik kesmişlerdi. Fakat şimdi her kelime onlarda binlerce faraziyeyle yol açıyor, onları ateşliyordu.

Anneleri:

— Buna benzer bir şey benim de tuhafıma gitmişti, diyordu. Bu mesele üzerinde onu bir sorguya çekmem gerekecek herhalde.

Küçük, ilkin, bu sözün kendisi için söylendiğini sandı ve hemen korkuyla kardeşine koşarak ondan akıl danıştı ve yardımını istedi. Fakat öğleyin, küçükler, analarıyla babalarının bakışlarının mürebbiyenin rüya içindeki yüzüne, dalgın dalgın duran yüzüne saplanıp kaldığını, sonra da birbirleriyle kesiştiğini fark ettiler.

Yemekten sonra anneleri mürebbiyeye yavaşça dedi ki:

— Odama kadar gelmenizi rica edeceğim, size söyleyeceklerim var.

Mürebbiye usulca başını eğdi. Küçükler müthiş bir surette titremeye başladılar, şimdilerde bir şeylerin baş göstereceğini anlıyorlardı.

Mürebbiye, annelerinin odasına girer girmez de arkasından seyirttiler. Kapılara kulaklarını dayamak, köşeleri altüst etmek, konuşulanları dinlemek, casusluk yapmak onlar için çok tabii şeyler hâlini almıştı. Onlar bunda çirkin ve tehlikeli bir taraf görmüyorlardı artık. Onlarda sadece şu düşünce vardı: Bakışlarının delip geçtiği her sırrı ele geçirmek.

Dinliyorlardı. Fakat fısıldanan kelimelerin o hafif ısıklıklarından başka bir şey işittikleri yoktu. Sinirli bir titreyişle vücutları zıp zıp zıplıyordu. Konuşulanların hepsini işitmeyeceklerinden korkuyorlardı.

Hah işte odadan bir ses daha iyi işitildi. Bu annelerinin sesiydi. Hırçın ve sert bir tonla diyordu ki:

— Siz herkesi kör, böyle bir şeyin de görülmeyeceğini mi sandınız? Doğrusu ya bu düşünceler ve bu ahlak anlayışıyla vazifenizi nasıl yerine getirdiniz şaşıyorum. Demek ki ben, çocuklarımın, kızlarımın terbiyesini, artık onu da nasıl yürüttüğünüzü Allah bilir, sizin gibi birisine bırakmışım ha?

Mürebbiye bir şeyler geveleyecek gibi oldu. Anneleri küçüklerin anlamalarını sağlayacak şekilde, çok yavaş konuşmaktaydı:

Mazeret, mazeret. Ahlakça zayıf olan her insanın mazereti var. İlk akla gelen ve hiçbir işe yaramayan bu: Mazeret. Tanrı bu iş için hazır değil mi? Sonra da böyle biri kalkmış terbiyeci olmak, genç kızları yetiştirmek istesin ha? Küstahlık bu. Herhalde bu durumda sizi daha uzun boylu evimde tutacağımı sanmıyorsunuz değil mi?

Dışarıda çocuklar kulaklarını gerdiler. Bir titreme vücutlarını dolandı. Söylenenlerin hepsini anlamamışlardı ama annelerinin hiddetli sesini, şimdi de cevap olarak mürebbiyenin boğuk hıçkırıklarını işitmek onlar için müthiş bir şeydi. Gözyaşları mürebbiyenin gözlerinden aşağı akıyor, anneleri ise buna daha da köpürüyorsa benziyordu:

— Evet, bütün bildiğiniz bu, hemen ağlamak. Bu bana tesir etmez. Sizin gibilere acımam ben. Yapacağınız şey beni ilgilendirmez. Kime başvuracağınızı siz düşünün; bunu size soracak da değilim. Bütün bildiğim, vazifesini utanmazca ihmal eden birinin evimde bir gün daha kalmasına göz yumamayacağımdır.

Cevap olarak ümitsiz, vahşi ve hemen hemen hayvanlara has bir hıçkırıktan başka bir şey işitilmedi; bu hıçkırık dışarıdaki çocukları bir sıtma nöbeti gibi zangır zangır titretti. Küçükler ağlamanın bu türlü-üne hiç mi hiç rastlamamışlardı. Karanlık bir şekilde hissediyorlardı ki bu denli ağlayan bir kimsenin kaba-hatli olmasına imkân yoktur. Şimdi artık anneleri susmuştur, beklemektedir. Sonra birden kabaca saldırdı:

— Size bunları söyleyecektim. Bugün hazırlığınızı yapın, yarın sabah da gelin paranızı alın. Güle güle.

Çocuklar sıçrayarak kapıdan ayrıldılar, odalarına sığındılar. Olanlar neydi acaba? Hüküm çocuklara bir yıldırım tesiri yapmıştı. Oturdukları yerde solumakta, titreşmekteydiler. İlk defa olarak bazı gerçeklere karşı şüphe duyuyorlardı. Gene ilk defa olarak annelerine karşı bir başkaldırma duygusu beslemeye cüret ediyorlardı.

Büyüğü, dudaklarını ısırarak:

— Annemin Matmazelle bu şekilde konuşması çok çirkin! diyordu.

Hayli pervasız olan çirkin kelimesinden ürkmüş bulunan küçüğü iniltili bir sesle kekeledi:

— Fakat Matmazelin de ne yaptığını iyice bilmiyoruz ki...

— Kötü bir şey yapmamıştır muhakkak; Matmazel kötü bir şey yapmış olamaz. Annem onu iyi tanımıyor.

— Hem nasıl da ağladı değil mi? Doğrusu ben korktum.

— Evet, müthiş bir şeydi ağlaması. Sonra annem de Matmazele nasıl bağırdı! Çirkin dedim ya, çok çirkin!

Büyüğü ayaklarını yere vurdu. Gözleri dolu dolu olmuştu. Tam bu sırada Matmazel içeriye girdi. Yorgun bir hâli vardı.

— Çocuklar, bugün öğleden sonra benim işim var. Siz yalnız kalacaksınız, bu hususta size güvenebilirim değil mi? Akşam gene gelip her şeyin yolunda olup olmadığına bakacağını.

Mürebbiye küçüklerin heyecanını fark etmeden odadan çıktı.

— Gördün mü? Gözleri ağlamaktan şişmiş. Doğrusu annemin ona bu şekilde davranmış olmasını anlayamıyorum.

— Zavallı Matmazel!

Keder ve acıma ile dolu olan bu kelimeler yeniden odada çın çın öttü. Çocuklar oturdukları yerde şaşkına dönmüşlerdi, tam şaşkına dönmüşlerdi.

Derken anneleri çıkagelir, kendisiyle araba gezintisine gelmek isteyip istemediklerini küçüklere sorar. Çocuklar teklife yan çizerler. Anneleri onları korkutmaktadır. Şu da var ki, mürebbiyenin kovulmasının kendilerine hiç açılmamış olması çocukları isyan ettirmektedir. Evde yalnız kalmayı tercih ederler. Daracık bir kafeste duran iki kırlangıç gibi, bu yalan ve sinsilik çevresinden bunala bunala odada gezinmeye başlarlar. Matmazelin odasına çıkıp ondan işin esasını sormak, onunla bütün olup bitenlerden laf açmak, ona annelerinin haksız olduğunu, kendisinin kalması gerektiğini

söylemek lazım gelip gelmeyeceğini birbirlerine danişirlar. Fakat Matmazeli kırmaktan çekinmektedirler. Üstelik bu işten utanç da duymaktadırlar: Öyle ya bildiklerinin hepsi kapı dinlemeye, insan gözetlemeye dayanmaktadır. Vurdumduymaz görünmeleri, gene öyle görünmeleri gerekiyordu. İşte böylece iki küçük, o uzun, o bitmez tükenmez öğle sonrasında yapayalnız kalırlar, zihinlerini yorarlar, gözyaşı dökerler; kulaklarında da boyuna annelerinin o merhametsiz ve zalim hiddetini ortaya koyan korkutucu sesi, Matmazelin de ümitsiz hıçkırıkları gümbürdemektedir.

Akşamleyin, Matmazel aceleyle çocukları görmeye gelir, onlara “Allah rahatlık versin” der. Küçük kızlar mürebbiyenin uzaklaştığını görünce titreşirler; ona bazı şeyler söylemeyi isterlerdi. Fakat şu anda, Matmazel kapıya varmıştır ya, çocukların o dilsiz arzuları kendine seslenmiş, birden, bir defa daha geri döner. Gözlerinde nemli, bulanık bir şeyler parıldamaktadır. Hıçkırığa hıçkırığa ağlamaya başlayan çocuklara sarılır, onları son bir defa öper, sonra da acele acele odadan çıkar. Küçükler şimdi ayakta, gözyaşları içindedirler. Bunun bir veda-laşma olduğunu hissetmektedirler.

Biri gözyaşları arasında şöyle dedi:

— Onu bir daha göremeyeceğiz. İnan bana, yarın, okuldan döndüğümüzde o artık burada olmayacak.

— Belki sonraları onu ziyarete gideriz. O zaman bize çocuğunu da gösterir muhakkak.

— Gösterir. O, o kadar iyi insan ki...

— Zavallı Matmazel!

Bu iç çekmesi, daha şimdiden, bunu söyleyen çocuğun geleceğini de içine almaktadır.

— Şimdi Matmazel gitti ya, bize ne yapacaklarını düşünebiliyor musun?

— Ben doğrusu bir başka matmazele katlanamam.

— Al benden de o kadar.

— Bize karşı, kimse onun kadar iyi olamaz. Üstelik...

Sözünü tamamlamaya cesaret edemez; dişiliklerinden gelen bir şuuraltı duygusu Matmazelin bir çocuğu olduğunu bildikleri zamandan beri, onları mürebbiye için saygılı bir dil kullanmaya zorlamaktadır. İkisi de durmamacasına Matmazeli düşünür. Hem de başlangıçtaki gibi o çocukça merakla değil en derin heyecan, en büyük şefkatle düşünmektedirler.

İçlerinden biri söyle der:

— Bak.

— Söyle.

—Biliyor musun, ben Matmazelin gitmeden önce, son bir defa gönlünü almayı düşündüm. Böylelikle Matmazel bizim kendisini sevdiğimizi ve annemiz gibi olmadığımızı da anlamış olur. Ha, ne dersin?

— Bana böyle bir soru sorabilir misin?

— Matmazelin beyaz gülleri ne kadar sevdiğini de hatırlıyorum. İstersen, yarın sabah erkenden, okula gitmeden önce, birkaç beyaz gül alalım, ha olmaz mı? Sonra da gülleri getirir odasına bırakırız.

— Yani ne vakit bırakırız diyorsun?

— Öğleyin.

— Öğleyin. O zamana kadar yüzde yüz gitmiş olur. Onun için ben, sabahleyin erkenden kalkmayı, kimsecikler görmeden, çabukça gidip gül almayı tercih ederim. Arkasından da getirir çiçekleri kendisine veririz.

— Evet, evet, onu erkenden uyandırmış oluruz.

İkisi de kumbaralarını alırlar, paraları çıkarırlar, dürüstlükten ayrılmadan onları birleştirirler. Mürebbiyelerine hâlâ, candan bağlılıklarının dilsiz bir örneğini gösterebileceklerini biliyorlar ya çocuklar şimdi eski zamanlardan daha neşeli olmuşlardır.

• • •

Sabahleyin erken, çok erken kalktılar. Hafifçe titreyen ellerinde, mürebbiyeye sunacakları güzelim gülleri, o açılmış gülleri tutup da onun oda kapısına vurdukları vakit, kimsecikler cevap vermedi. Küçükler mürebbiyenin uyuduğunu sandılar, dikkat ede ede odaya daldılar. Nedir ki oda bomboştı, yatak da bozulmamıştı.

Her şey ortalığa saçılmıştı. Masanın koyu örtüsü üzerinde birkaç mektup hafif bir ışık yapıyordu odaya.

Çocuklar ürktüler. Ne olmuştu acaba?

Kararını vermiş olan büyük kız:

— Gidip annemi bulayım, dedi.

Sonra da hiçbir şeyden çekinmeden, keskin bakış ve gururla gitti, annesinin önüne dikildi ve ona şunu sordu:

— Mürebbiyemiz nerede?

İyice şaşırılmış olan annesi:

— Odasındadır herhalde, diye cevap verdi.

— Odası bomboş, yatağı da bozulmamış. Akşamdan gitmiş olacak. Niçin bize bir şey söylemediniz?

Anne, çocuğun sesindeki hırçınlığın ve kışkırtıcılığın hiç mi hiç farkına varmadı. Sapsarı kesildi yalnız ve babanın yanına yaklaştı, baba da mürebbiyenin odasına seyirtti. Baba geri dönmekte gecikiyordu. Büyük kız hiddet dolu gözlerini annesine dikmiş süzmektedir, anne çok heyecanlanmışa benzemektedir, gözleri kızınıninkiler karşısında durmaya cesaret edemiyordu.

Nihayet baba odadan içeri girer. Yüzü sapsarıdır, elinde bir mektup vardır. Anneyle beraber salona geçerler, orada baba ona bir şeyler fısıldar. Çocuklar dışarıda beklemektedirler, ama birden, dinlemek cesaretini göstermezler artık. Babalarının hiddetinden korkmaktadırlar, çocuklar babalarının bu kadar kızdığını hiç görmemişlerdir.

Anne şimdi salondan çıkıyor. Gözleri ağlamaktan şişmiştir. Etrafa telaşlı telaşlı bakmaktadır. Çocuklar onun yolunu kesmek için ilerler; şuursuzca, içlerindeki sıkıntıyla itilmiş gibi. Annelerine hâlâ meseleyi sormak istemektedirler. Anneleri ise onlara sertçe şöyle der:

— Haydi okula gidin artık, geç kaldınız.

Kızlar bu söz üzerine okula gitmek zorundadırlar. Nihayet okuldadırlar, dört beş saatten beri orada, öteki çocuklar arasında, rüya içindeymişçesine oturmaktadırlar; söylenenlerin bir kelimesini bile işitmiyorlardır. Okuldan sonra, vakit kaybetmeden eve koşarlar.

Orada her şey eskisi gibidir; yalnız müthiş bir düşünce insanların zihnini doldurmuşa benzemektedir. Kimseciklerin, ama kimseciklerin ağzını bıçak açmaz. Hizmetçilerin bile bakışları bir tuhaftır. Anne çocukları karşılar. Bazı şeyler söylemeye hazırlanmış bir hâli vardır. Başlar:

— Çocuklarım, mürebbiyeniz bir daha geri gelmeyecek, o...

Fakat tamamlamaya cesaret edemez. Çocukların gözleri öyle kıvılcımlıdır ki; kendisinininkileri öyle kötülükle, öyle tehditle delip geçmektedir ki, onlara yalan söylemeye cesaret edemez. Arkasını döner, birkaç adım atar, odasına kaçar.

Öğleden sonra Otto, birden ortaya çıkar. Ona haber verilmiştir, kendi adına bir mektup vardır. O da sapsarıdır. Etrafa şaşkın şaşkın bakar. Otto'yla kimsecikler konuşmamaktadır. Herkesler ondan uzaklaşır. Bir aralık Otto, küçüklerin bir köşeye büzüldüklerini görür, onlara günaydın demek ister.

Biri iğrenmekten gelen bir irkilemeyle şöyle der:

— Dokunma bana.

Öteki Otto'nun önüne bir tükürük atar.

Otto canı sıkın ve ne yapacağını bilmez bir vaziyette bir müddet daha ortalıklarda sürter. Sonra meydana kaybolur.

Çocuklarla da kimse konuşmamaktadır. Çocuklar da birbirlerine tek kelime söylemiyorlar. Solmuşlardır; altüst olmuşlar, bitkin düşmüşlerdir. Kafesteki hayvanlar gibi evin içinde dört dönmektedirler. Boyuna

birbirlerine rastlıyorlar, ağlamaktan şişmiş gözlerini birbirlerine diyorlar ama birbirlerine bir hece, tek bir hece bile söylemiyorlar. Şimdi artık her şeyi bilmektedirler. Kendilerine yalan söylenildiğini, bütün insanların kötü ve hain olabileceklerini öğrenmişlerdir. Artık analarını, babalarını sevmiyorlar, onlara inanmıyorlardır. Artık kimselere güvenilmeyeceğini bilmektedirler ve şimdi o korkunç hayatın bütün yükü o incecik omuzlarına çökmek üzeredir. Çocukluklarının o mutlu huzurundan bir uçuruma yuvarlanmış gibidirler. Gerçi etraflarında olup biten o müthiş dramı henüz anlayacak gibi değiller, fakat zihinleri, kendilerini boğmaya kadar varan dramın sırrını çözmek için işitilmedik gayretler sarf etmektedir. İçlerindeki sıcaklık yanaklarını kızartmıştır; kızgın kızgın ve kötü kötü bakmaktadırlar.

Tecrit yuvalarında üşümüş gibi, oradan oraya sürtüyorlardı. Dünyaya öyle haince bakıyorlardı ki kimseler, anaları, babaları bile onlarla konuşmaya cesaret edemiyordu. O bitmez tükenmez gidip gelmeleri içlerindeki kaynaşmanın bir aynasıydı. Birbirleriyle hiç konuşmadıkları hâlde iki çocuk arasında korkunç bir dayanışma mevcuttu. Sükût, o içine girilemeyen, o sorguya çekilemeyen sükût, o vurdumduymaz, o sessiz, o feryatsız, o yaşsız keder onları herkese yabancı kılıyor, herkese tehdit savurur hâle getiriyordu. Yanlarına kimseler yaklaşamıyordu; ruhlarına giden yol, belki uzun yıllar için, kapanmıştı. Bunlar düşmandırlar, –çevrelerindeki herkes bunu anlıyordu– bunlar düpedüz düşmandırlar,

artık affedilmez düşmandırlar, çünkü dünden beri çocuk olmaktan çıkmışlardır.

O öğle sonrasında çocuklar âdeta ihtiyaçladılar. Geceleyn odalarının karanlığında yapayalnız kaldıkları vakit, sadece o zaman, çocukluk korkusu, yalnızlık korkusu, ölüm korkusu ve nihayet karışık şeylerden gelen esrarlı bir korku küçüklerde tekrar uyandı. Evdeki o umumi karışıklık yüzünden çocukların odasındaki sobanın yakılması unutulmuştu. Bunun için, küçükler titreşe titreşe aynı yatağa girdiler, o cılız çocuk kollarını sıkı sıkıya birbirlerine doladılar ve korkularını yenecek bir şey bulmak için henüz şekil bulmamış vücutlarını, o ipince vücutlarını birbirlerine yaklaştırdılar. Hâlâ birbirleriyle konuşmaya cesaret edemiyorlardı. Nihayet şimdi, küçüğü ağlamaya, büyüğü de vahşi vahşi hıçkırmaya başladı. Birbirlerine iyice kenetlenmişlerdi; ağlaştıkça karşılıklı olarak her ikisinin yüzü de yakıcı gözyaşlarıyla yıkanıyordu. Gözyaşları ilkin tereddüt ede ede, sonra da çabuk, daha çabuk akıyordu. Göğüs göğüse oldukları için de biri ötekinin hıçkırığıyla sarsılıyorsa da bir ürperme ile hıçkırığı gerisin geriye gönderiyordu. İki çocuk tek bir acıdan, karanlık içinde hıçkıran tek bir gövdeden ibaretti. Artık ağlaşmaları mürebbiye için değildir, şu anda kendileri için mevcut olmayan anaları, babaları için de değil. Onları dürtükleyen tepeden inme bir nefret, şu anda o bilinmeyen dünyadan kendilerine uzanan şeylerin tümünden gelen bir korkuydu. Onlar ki bugün o bilinmeyen dünyaya ilk defa ürkek ürkek bakmışlardı. Şimdiyse geçilmesi gere-

ken karanlık bir orman gibi kendilerine keder ve tehdit savuruyora benzeyen hayatın içine girdikleri nispette hayattan korkuyorlardı. Duydukları o karışık sıkıntı boyuna daha belirsizleşiyor, hemen hemen rüya ülkelere uzanıyordu. Hıçkırıkları ise gittikçe cılızlaşıyordu. Biraz evvel gözyaşları nasıl birbirine karışmışsa, şimdi de, iki çocuğun soluğu birbiri içine girmişti.

Nihayet uyudular.

